Влада - Радам !

ГОЛОС УКРАЇНИ



Газета Верховної Ради України № 207 (707) ♦ Субота, 30 жовтня 1993 року ♦ Ціна 40 крб.

ЗАКОН, ВІД ЯКОГО ЗАЛЕЖИТЬ МАЙБУТНЄ

Проект нової Конституції України, який сьогодні публікується для широкого ознайомлення згідно з рішенням Верховної Ради України від 8 жовтня 1993 р., доопрацьовано Конституційною Комісією Верховної Ради України і її робочою групою за результатами всенародного обговорення у липні — листопаді 1992 року та обговорення на сесії Верховної Ради України 5 — 8 жовтня 1993 року.

В обговоренні проекту взяло участь близько 190 тисяч громадян, обласні, міські, районні, селищні і сільські Ради народних депутатів, понад 120 об'єднань громадян і 3000 трудових колективів. Висловлено більш як 47 тисяч пропозицій і зауважень, значну частину яких було враховано під час його доопрацювання.

Він пройшов також грунтовну перевірку з боку численних зарубіжних експертних установ, у тому числі комісії «Демократія через право» Ради Європи.

Проект нового Основного Закону читайте у вкладці сьогоднішнього номера нашої газети.

Продиктовано в номер

Співробітництво військових

Під час зустрічі з військовою делегацією Словаччини Президент України Л.Кравчук висловив задоволення результатами переговорів міністра оборони України В.Радецького й міністра оборони Словацької Республіки І.Андрейчака. Президент відзначив зацікавленість обох молодих незалежних держав у встановленні плідних зв'язків, зокрема у військовій галузі.

Міністри оборони України і Словаччини підписали угоду про двостороннє військове співробітництво, яка передбачає взаємодопомогу в оборонному будівництві, матеріально-технічному забезпеченні військ, розв'язанні соціальних проблем військовослужбовців, науковій і дослідній діяльності, а також встановлення особистих контактів та обмін досвідом у військовій сфері.

Адмірал вірний собі

Адмірал І.Касатонов, який «прославився» своєю цілковитою зневагою до чужої точки зору і вмінням напружувати обстановку аж до критичної, залишається вірним собі. Уже в ранзі першого заступника головкому ВМФ Росії він вразив сусідні країни і світову громадськість, заявивши: «Тихоокеанський флот і надалі, поки уряд Росії не прийме іншого рішення, скидатиме слабкі радіоактивні рідинні відходи у Японське море». Пояснюючи на прес-конференції у Владивостоці таку позицію, адмірал, зокрема, заявив, що глибини Японського моря (3—3,5 тисячі метрів) дають можливість надійно і безпечно ховати в ньому радіоактивні відходи, і нічиє здоров'я від цього не постраждає. Протести урядів держав регіону на адресу Росії, гнівні заяви наукових і природоохоронних організацій усього світу для адмірала — явно не аргумент.

Приватизація почнеться через п'ять років? Якщо буде що приватизувати

Указ Президента України від 12 жовтня 1993 року «Про випуск Державних товарних облігацій національних ресурсів України» порушує три статті Конституції, дві глави Декларації про державний суверенітет України, майже п'ятдесят статей дванадцяти Законів України, терміном на п'ять років зупиняє дію Законів України «Про приватизацію майна державних підприємств», «Про малу приватизацію», «Про оренду» та виконання Державної програми приватизації. Такого висновку дійшли під час спільного засідання комісія Верховної Ради з питань економічної реформи та управління народним господарством і Контрольна комісія Верховної Ради з питань приватизації. І хоча за статтею 21 Закону України «Про інформацію» будь-який указ, що зачіпає інтереси всіх громадян, підлягає опублікуванню, інакше він не є правочинним (даний указ, як ми знаємо, має приписку, що він опублікуванню не підлягає), комісії вирішили звернутися до Верховної Ради з пропозицією накласти вето, оскільки чиновники виконуватимуть його, незважаючи на численні порушення законодавства, що загрожує втратою частини національних багатств і переходом її до рук іноземних власників.

Відбуття делегації

29 жовтня з Києва до Ашгабата відбула з робочим візитом представницька урядова делегація на чолі з виконуючим обов'язки Прем'єр-міністра України Юхимом Звягільським.

У столиці Туркменистану буде проведено переговори, в ході яких сторони розглянуть стан виконання міжурядової угоди про торгово-економічне співробітництво, а також взаєморозрахунків за підсумками першого півріччя 1993 року. Буде обговорено також питання, пов'язані з поставками в Україну туркменського газу, порядком розрахунків після введення Туркменистаном національної валюти тощо.

Дифтерія проти «Чарівної перлини»

Наприкінці жовтня в Одесі мав відбутися міжнародний дитячий фестиваль «Чарівна перлина». Та в останню хвилину його організатори відмінили мистецьке свято. Не тому, що брали сумніви в доцільності фестивалю чи не встигли підготуватися до нього. Та й охочих взяти в ньому участь не бракувало — як з різних міст України, так і з зарубіжжя. На заваді ж стала... епідемія дифтерії, що почалася в ряді місць, у тім числі й у Причорномор'ї. А на фестиваль мали з'їхатися діти від 4 до 16 років.

Отже, фестиваль перенесено орієнтовно на початок грудня. Якщо, звичайно, знову якесь лихо не зашкодить.

Сьогодні — День автомобіліста

Вітаємо вас



За даними Міністерства транспорту України за 9 місяців цього року обсяг народно-господарських вантажів склав 87,9 мільйона тонн. Автопідприємства перевезли понад мільйона тонн зерна та 6,4 мільйона тонн цукрових буряків. На сьогодні виконали договірні зобов'язання Харківське, Івано-Франківське, Полтавське, Сумське, Київське, Кіровоградське територіально-виробничі об'єднання автотранспорту.

Пасажирський транспорт у цьому році перевезе 4,5 мільярда пасажирів.

За словами начальника відділу перевезень департаменту автотранспорту Мінтрансу України Миколи Велісєвича, обсяг пасажирських перевезень цього року складе лише 30 відсотків до торішнього. Причини такого спаду у нестачі пального, зменшенні обсягу інвестицій та заборгованості за виконання перевезень. Якщо в минулі роки Мінтранс отримував до 7 тисяч автобусів щорічно, то в цьому році лише 900. Щодо міських перевезень, то лише 10 відсотків їх вартості покриває платня від пасажирів.

У творчості, як у любові



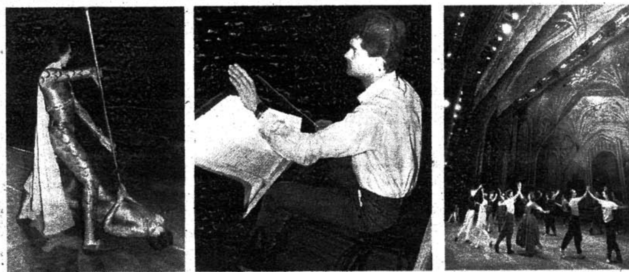
Маленька, незахищена Русалонька у полоні кохання. Заради незбагненного, але такого щасливого почуття, вона покидає підводне царство і залишається там, де живе Принц — на землі. Їй випадає стільки важких випробувань, що годі й уявити. Врешті Русалонька платить за кохання власним життям, перетворюючись у повітряні кульки...

— Сумна казка. Жертвуючи собою, дівчина возвеличує силу почуттів, любов, — каже балетмейстер-постановник Вадим Федотов.

Прем'єра нового балетного спектаклю «Русалонька» за однойменною казкою Г.Х.Андерсена (лібретто М.Кухарчука та В.Туркевича) на музику О.Костіна (диригент-постановник О.Баклан) відбудеться завтра, о 19-й годині. Вечірня прем'єра вистави для дітей — не випадкова. Її творці сподіваються подарувати юним киянам свято, навіть без щасливого кінця. Адже і музика, і сценографія (художник-постановник А.Іконников), і хореографія (хоч і класична, та з сучасними елементами) — усе відбуватиметься вперше на сцені Національної опери.

Ми побували в залі, коли йшла передостання репетиція. Костюми танцівників, як кажуть у театрі, "ще сохли", тобто підганялися, дороблялися. Але й без цього на сцені панувала піднесеність, був той особливий настрій, коли вже, здавалося б, можна й крапку поставити, але... В творчості, як і в любові, дуже важко знайти цей момент.

Людмила БАРАНЕВИЧ.



На знімках: балетмейстер-постановник В. Федотов та одна з виконавиць ролі Русалоньки О. Філіп'єва; у другому ряду в центрі — диригент-постановник О. Баклан; сцени з вистави.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА, Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

У КОМІСІЯХ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Максимально використовуючи своєрідне «вікно», що утворилося між пленарними засіданнями, комісії активно працюють над проектом Закону про вибори народних депутатів України, іншими правовими актами, які першочергово розглядатиме сесія.

28 жовтня в Комісії з питань розвитку базових галузей народного господарства відбулася зустріч з послом Європейського економічного співтовариства в Україні Луїсом Морано. В зустрічі взяла участь директор київського представництва Інституту Східної Європи Ана Капріле. Під час бесіди основну увагу було приділено налагодженню співробітництва між комісіями Європейського співтовариства та Верховною Радою України для напрацювання законодавчої бази, що стосується паливно-енергетичного, машинобудівного, хімічного комплексів та інших галузей важкої промисловості, а також залученню іноземних інвесторів з метою реконструкції та структурної перебудови промисловості України.

У Комісії з питань правопорядку та боротьби із злочинністю напрацьовано пакет з 18 законопроектів, частина яких вже апробована народними депутатами і експертами, а інші доопрацьовуються. 28 жовтня комісією обговорювався проект Закону про органи та установи у справах неповнолітніх. Він спрямований на соціальний захист підростаючого покоління і профілактику правопорушень. Передбачається, що на листопадових пленарних засіданнях він буде прийнятий у першому, а в грудні — в другому читанні.

Комісія звернулася до інших комісій, всіх народних депутатів з проханням взяти участь у попередньому розгляді проектів законів про боротьбу з корупцією, про адміністративний нагляд за особами, які звільнені з місць позбавлення волі, про пожежну безпеку з тим, щоб завчасно врахувати можливі побажання, пропозиції та зауваження.

Комісія з питань будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства розглянула питання про нову державну житлову політику в Україні. З основними її положеннями, шляхами впровадження і засобами реалізації членів комісії ознайомили міністр у справах будівництва і архітектури, народний депутат Ю. С. Сербін, начальник управління житлово-цивільного будівництва цього міністерства Л. Х. Мюлер.

Під час обговорення народні депутати висловлювали занепокоєння зменшенням обсягів введення в експлуатацію державного житла, нестачею коштів для фінансування його будівництва.

Погоджено необхідність впровадження ринку житла, створення на законодавчому рівні відповідних для цього умов, засад його функціонування, забезпечення соціального захисту громадян.

Разом з тим відзначався незадовільний хід розробки проекту Закону про основи державної житлової політики.

Обговорено також концепцію створення законодавчої бази містобудування. Підкреслювалась необхідність визначення правових, економічних і соціальних основ регулювання містобудівної діяльності. Йшлося про створення концепції як програми розробки законодавчих та нормативних актів, з визначенням відповідальних міністерств і відомств, термінів цієї роботи, кінцевим результатом якої має бути Містобудівний кодекс України.

Прес-центр Верховної Ради України.

У партіях і рухах

БЛОК НОВИЙ, А ПІСНЯ ТА Ж, СТАРА...

Де як, а в шахтарському краї набирає обертів перший етап передвиборчої кампанії — блокування, об'єднання громадських і політичних формувань спорідненої орієнтації. Тільки-но провела свою установчу конференцію «Демократична Донеччина», куди ввійшло 14 партій та рухів націонал-демократичного спрямування, як невдовзі заявив про себе новий блок — «Союз громадських організацій Донбасу». Його фундаторами стали профспілка «Солідарність», обкоми деяких галузевих профспілок, Рада ветеранів Афганістану, спілка «Чорнобиль», Дитячий фонд, профкоми кількох великих промислових підприємств регіону тощо. Політичними ідеологами нового угруповання не без підстав можна вважати «Движение за возрождение Донбасса» та «Интердвижение Донбасса», за якими проглядається партія «Гражданский союз». Про це свідчили і виступи на установчій конференції блоку, яка відбулася 27 жовтня в Донецьку, політика-філософа Олександра Вазилюка та вченого - економіста Савелія Аптекаря. Перший, як у нього вже повелося на всіляких мітингах, обстоював необхідність запровадження державної двомовності в Україні, негайний вступ нашої держави до економічного союзу СНД, попередив своїх земляків про наступ націоналізму. Другий, як і належить провідному теоретику створення програми вільної економічної зони на Донбасі, доводив привабливість федеративно-земельного устрою, говорив про необхідність запровадження розподілення бюджетних коштів між областями, про подальший розвиток ринкових відносин, малого і середнього підприємництва, приватизації, державного регулювання промисловості, введення інституту банкрутства тощо.

Усі ці тези стали наріжним каменем і в програмних документах новоствореного «Союзу», які на його установчій конференції були прийняті оперативно й напрочуд одностайно. Щоправда, деякі принципові положення цих документів викликали занепокоєння у спостерігачів. Наприклад, співголова об'єднання громадських і політичних організацій «Демократичної Донеччини» член політради КУНу Володимир Гришкін вважає, що тут наявне протиріччя з чинним законодавством. Так, у програмі блоку міститься фактично ультиматум: якщо, мовляв, Україна не ввійде повноправним членом в економічний союз країн СНД, новий блок буде «підтримувати регіони, які домагатимуться самостійної участі в економічному союзі». Тобто, йдеться про сепаратистську діяльність регіонів — як суб'єктів міжнародного права. Насторожує й те, що статут і програма «Союзу» скоріше скидаються на партійні документи, а щоб говорити про партію, необхідно, як відомо, мати її осередки не менше як у 13 областях. А в цьому разі можемо говорити лише про одну область — Донеччину. Окрім того, профлідер «Солідарності» Юрій Пивоваров, обраний головою нового об'єднання, заявив, що створену організацію підтримали і не проти приєднатися до неї представники певних громадсько-політичних сил... Ростовської області. Але ж це вже ознака міжнародної організації, тоді як партія не може мати нерегіонального, ні міжнародного статусу!..

Не все зрозуміло і з внесками: в одну купу змішуються гроші державні, кошти фондів (скажімо, Дитячого) і фінанси нової організації. Іншими словами, має відбутися елементарна «перекачка» цих коштів на політичну організацію...

Отож, на Донбасі створено ще одне громадсько-політичне угруповання і серед його лідерів все ті ж, добре знайомі, політичні особи зі своєю старою піснею...

Юрій ДОЦЕНКО.

Донецьк.

ХТО ПРОТИ СВОБОДИ СЛОВА?

Як повідомив «Рух-прес», «грубим порушенням свободи слова і преси» назвав керівник соціологічної служби центру «Демократичні ініціативи» Ілько Кучерів пункт 4 статті 36 офіційного проекту Закону «Про вибори народних депутатів України». Цим пунктом «під час виборчої кампанії забороняється оприлюднювати результати опитування громадської думки щодо рейтингу політичних партій, виборчих блоків, окремих кандидатів». «Напевно, — зазначив представник «Демократичних ініціатив», — деякі лідери за брежнєвським рефлексом вважають, що їхні низькі рейтинги становлять державну таємницю, яку за Конституцією заборонено розголошувати у пресі. Наш центр домагається через опозицію поіменного голосування цього пункту, щоби громадськість знала, хто з нардепів свідомо проти свободи слова і преси». Ілько Кучерів запевнив, що попри все як керівник соціологічної служби оприлюднюватиме результати опитувань громадської думки про перебіг виборчої кампанії і нехай суд потім установить, «хто є ворогом побудови відкритого громадянського суспільства».

ЯК СЛУЖИТЬСЯ, ДАІ?

Паливно-енергетична криза боляче вдарила по усіх сферах нашого життя. Зокрема, через нестачу бензину різко скоротилися міжміські автобусні маршрути, зменшилися обсяги вантажних перевезень автошляхами держави. Чи стало за таких умов легше працюватися Державтоінспекції? — саме з цього розпочалася розмова нашого кореспондента з начальником Головного управління ДАІ МВС України генерал-майором міліції Б. П. Масловським.

— Найкраще звернутися до статистики. Вже цього року в Україні зареєстровано 32 тисячі аварій, у яких 5 з половиною тисяч чоловік загинуло і понад 34 тисячі дістали травми. І хоча ці трагічні показники менші за торішні, особисто в мене серце, що називається, обкипає кров'ю. Бо скільки дітей залишилися сиротами, скільки матерів не дочекалися своїх синів із рейсів!

Цифри статистики свідчать, що найчастіше до аварій призводили лихацтво, грубі порушення правил обгону, несподівані виїзди на смугу зустрічного руху, і, хоч як це прикро, пияцтво. Чимало трагедій і на совісті недисциплінованих пішоходів.

Мене вкрай непокоїть надто низька дисципліна учасників дорожнього руху. Тільки цього року працівниками ДАІ вилучено з транспортного потоку понад 4 з половиною мільйони порушників правил дорожнього руху. Ось далеко не повні результати отого «простору» на автошляхах через нестачу пального.

— Борисе Петровичу, безпека дорожнього руху багато залежить і від взаємин водіїв і працівників ДАІ. Судячи з кількості порушень, приємними зустрічі на автошляхах для обох сторін не назвеш...

— Тут підхід один: порушив — відповідай згідно з законом.

Давно слід усім зрозуміти, що відчутних результатів у боротьбі з аварійністю можна досягти тільки за умови повного взаєморозуміння учасників дорожнього руху. В Україні вже сьогодні за кермом тільки індивідуального транспорту понад сім мільйонів чоловік. Сьогодні їзда в автомобілі у 10 разів небезпечніша, ніж політ у літаку, і в 16 разів ризикованіша за проїзд залізницею.

До того ж, останнім часом значно ускладнилась криміногенна обстановка на автошляхах держави.

— Маєте рацію, сьогодні можна годинами голосувати на дорозі, і ніхто не зупиниться: бояться. Відомі приклади, коли «пасажири» викидають водія з машини, і тоді, як то кажуть, шукай вітра в полі.

— Нині в Україні щодоби реєструють 40—50 крадіжок та викрадень автомобілів, десятки злочинів з використанням автотранспорту. Маємо безліч прикладів рекету, пограбувань, розбійних нападів на водіїв, перевезень зброї, наркотиків, крадених вантажів.

З метою припинення інших протиправних дій нашим співробітникам досить часто доводиться вдаватися до табельної зброї. На жаль, і злочинці застосовують зброю проти нас. Ось один приклад.

У Харкові інспектори дорожньо - патрульної служби В. Шевченко та О. Макаров, проявивши сміливість, на нічній вулиці блокували хулігана і вилучили в нього бойову гранату. А під час обшуку за місцем проживання у цього злочинця було виявлено ще й 18 гранатометів.

За оперативними даними, працівниками дорожньо-патрульної служби та дорожньої міліції Державтоінспекції України вже розкрито понад 4 тисячі злочинів, більш як половина з яких проходить по лінії карного розшуку. У водіїв і пасажирів вилучено 1208 стволів вогнепальної зброї і майже 9 тисяч боєкомплектів до неї. А це все могло призвести до багатьох нових трагедій. Громадянам повернено 2 з половиною тисячі викрадених транспортних засобів, розшукано більш як тисячу водіїв, які втекли з місць скоєних аварій. Нашими працівниками відвернено десятки тисяч спроб незаконного вивозу за межі України товарно-матеріальних цінностей на загальну суму понад 15 мільярдів карбованців. Державі, зокрема, повернено 435 тонн зерна, 127 тонн вершкового масла, 250 тисяч літрів спирту, більш як 2 тонни кольорових та рідкоземельних металів та багато іншої продукції. Для прикладу візьму пригоду 14 жовтня в Чернігівській області. Співробітники дорожньої міліції затримали три «КАМАЗи» з номерними знаками Республіки Крим. Згідно з документами водії перевозили до Росії картоплю. Проте під час ретельного огляду під вантажем виявили близько 15 тонн міді. Важко зрозуміти психологію тих, хто у такий складний час нахабно грабує державу.

— Працівники ДАІ досить часто несуть службу за майже екстремальних умов. Це вимагає неабиякої фізичної та моральної стійкості. Адже не таїна, що злочинний світ, намагаючись уникнути законної відповідальності, вдається до спроб підкупу вартових правопорядку на шляхах.

— Побутує такий вислів, як «захист честі мундира». Для нас найголовніше, щоб він справді був незаплямований. З усією відповідальністю скажу, що у переважній більшості службу на автошляхах України несуть принципові, чесні і сумлінні співробітники. Вони діють у рамках чинного законодавства, нерідко й справді в екстремальних ситуаціях, але завжди готові прийти на допомогу людям. Вони в пошані серед учасників дорожнього руху. Та в сім'ї не без виродка, як то кажуть. Є, на жаль, і в нас черстві душею, необ'єктивні, пихаті працівники, окремі — з липкими руками.

У нашому службовому арсеналі чимало форм і методів виявлення тих, у кого зловживання чи жадоба до наживи беруть гору над присягою вірою і правдою служити народові України. Цього року ми вже звільнилися від 300 працівників, які припустилися різних зловживань та інших правопорушень. 27 чоловік притягнуто до кримінальної відповідальності, 12 засуджені, з них три за хабарництво. Та хочу застерегти й тих, хто, користуючись із ситуації, дає хабара, аби уникнути справедливого покарання. Відповідно до статті 170 Кримінального кодексу України, за це передбачено позбавлення волі строком від 3 до 8 років.

— Дякую вам за розмову.

Розмову вів Віктор КОРНІЮК.



Навряд чи варто доводити, що порушення законів лише підриває основи державоутворення. Це — незаперечно. І тим прикріше, коли на шлях порушень стають керівники вищого рангу, представники Президента України на місцях, які, ніде правди діти, мають практично необмежену владу і за тими ж законами зобов'язані контролювати додержання законодавства органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями.

З фактами нехтування законів, проявами правового нігілізму довелося зіткнутися у Чернігівській області. Зокрема, у ставленні представника Президента України в області В. Мельничука до діяльності обласного товариства мисливців і рибалок, яке, до речі, за рівнем ведення роботи, здійснення заходів щодо збереження і збільшення мисливської фауни є одним із кращих в Україні.

Згідно із Законом «Про охорону і використання тваринного світу» та Положенням про мисливство і мисливське господарство України Чернігівський облвиконком у 1988 році продовжив на 10 років закріплення за товариством 2,3 мільйона гектарів мисливських угідь. Відповідну роботу з укладання договорів на право користування угіддями проведено і в районах. У створення і розвиток бази мисливства та рибальства товариство протягом багатьох років вкладало значні кошти і матеріальні ресурси.

І ось рік тому В. Мельничук несподівано-негадано видав розпорядження, яким без будь-яких серйозних підстав скасував рішення облвиконкому і дав вказівку районним держадміністраціям розірвати договори з користувачами угідь і передати їх органам лісового господарства. А ті, як кажуть, стали струнко і вже в 17 із 22 мисливських господарств встигли ті угіддя вилучити, хоча більшість представників Президента України в районах були проти цього.

Звичайно, спокійно спостерігати таке свавілля Всеукраїнська рада УТМР не могла. Проте на неодноразові звернення до представника Президента в області В. Мельничука зрозумілої відповіді від нього не отримала. А своїми діями представник Президента намагався довести, що закони йому «до лампочки». Прикро, що від звернень УТМР відмахнулися й відповідні служби адміністрації Президента України. Тому президія Всеукраїнської ради УТМР була вимушена подати позов до Вищого арбітражного суду України.

Розглянувши дії В. Мельничука у ставленні до товариства мисливців і рибалок, вищий судовий орган України визнав їх за неправомірні, тож, природно, за недійсні. В його рішенні сказано, що згідно з Положенням про місцеву держадміністрацію розв'язання питань організації та ведення мисливських господарств не входить до її компетенції. Як передбачено чинним законодавством, регулювання земельних відносин, в тому числі й надання в користування земель лісового і водного фондів, — у компетенції лише місцевих Рад.

Хіба цього не знав В. Мельничук чи служби облдержадміністрації? Не будемо лукавити — знали, і добре знали! Проте, йдучи на повідку у тих, хто зчинив цю колотнечу, і, насамперед місцевих керівників лісогосподарських органів, представник Президента свідомо порушив встановлений законом порядок. Мало того. Припустившись очевидної помилки, В. Мельничук не хоче її визнавати, нехтує рішення арбітражного суду — через півтора місяця направив заяву на його перегляд. Проте арбітражна наглядова комісія залишила рішення без змін.

На жаль, і це не зупинило амбіцій чернігівських керівників. У цю катавасію встряла обласна Рада народних депутатів. Її голова В. Лисенко дав районним Радам народних депутатів і об'єднанню «Чернігівліс» вказівку — вилучити у райрад УТМР мисливські угіддя та передати їх лісникам. Це розпорядження також є порушенням чинного законного порядку, бо обласна Рада народних депутатів може змінювати межі користування мисливськими угіддями лише в разі прохання самого користувача або порушення ним умов, передбачених законом про тваринний світ, чого з боку чернігівського товариства не було.

Дії В. Мельничука і В. Лисенка фактично ведуть до примусової ліквідації товариств мисливців і рибалок у більшості районів області, що може бути зроблено лише на основі статуту товариства або за рішенням суду. Адже на вилучених угіддях є створюване протягом десятків років майно, якого обласні владні структури безпідставно позбавили. На сьогодні чернігівському товариству завдано збитків на суму понад 25 мільйонів карбованців. А це, у свою чергу, свідчить про порушення правових гарантій щодо діяльності товариства, які передбачені законами «Про об'єднання громадян», «Про власність» та деякими іншими.

Слід кинути докір і Міністерству лісового господарства, керівники якого байдуже споглядають незаконні дії і підбурювання підвідомчого об'єднання «Чернігівліс».

У такій ситуації УТМР займає чітку позицію: якщо Чернігівська обласна Рада народних депутатів ближчим часом не перегляне свого рішення стосовно мисливських угідь і не поновить їх у раніше встановлених межах, Президія Всеукраїнської ради УТМР змушена буде знову звернутися по правду до вищих судових інстанцій. А ліпше було б обійтися без цього. Правовий нігілізм ніколи до добра не доводив. Краще кожному займатися своєю справою, а не вишукувати ласого шматка в сусіда. Так буде краще для всіх.

Тихон ЖУПИНСЬКИЙ,
старший радник юстиції

Столичне життя

Мужнім, самовідданим, неповторним

От і приходить знову цей світлий день — визволення Києва від фашистських загарбників. Нині — вже 50-й раз приїдуть до столиці України ветерани Великої вітчизняної війни з далеких міст і сіл, зберуться ті, хто мешкає у місті, яке в роки лихоліття звільнили від супостата. Болять старі рани, болить пам'ять про тих, хто навіки залишився лежати на дніпровських крутосхилах.

Київська міська держадміністрація подбала про те, щоб дні святкування цієї дати були світлими для ветеранів. Для них організовано виїзди на місця боїв — у Ясногородку, Демидів, Катюжанку, Вишгород, Нові Петрівці. Їх чекають виставки, концерти, театралізовані свята, військовий салют і феєрверки. Кожен район міста готує свою програму для визволителів Києва. Вони зустрінуться з побратимами, яких залишається все менше.

Це свято для них. І для нас. Щоб не забували: попри всі революції вічною залишається любов до землі, де народився, за яку ці люди не шкодували життя.

Їм, мужнім, самовідданим, неповторним — низький наш уклін.

Є порадник у міської влади

Ним офіційно стала угорсько-австрійсько-німецько-британська консалтингоінвестиційна фірма «Дуна Консулт». А радитиме вона Фонду комунального майна Київської державної адміністрації з питань приватизації. Крім того, як розповів генеральний директор «Дуна Консулт» Петер Райчани, фірма вивчила проблеми, з якими зустрівся фонд на шляху реалізації програми приватизації, і запропонувала свої варіанти. А для деяких проектів знайшла навіть зарубіжних інвесторів.

Так, за спорудження багатоповерхових підземних гаражів береться одна з найбільших у Південній Африці фірм, яка спеціалізується саме на такому будівництві. Крім того, вона могла б запропонувати свої послуги і в спорудженні платних автомагістралей.

Хто як, а ми будуємо

Голова Комітету з питань будівництва Київської держадміністрації Віктор Величко повідомив, що корпорація «Київміськбуд» не тільки успішно виконала план введення житла в столиці, а й перевершила його на 12,7 відсотка. Споруджуємо також ряд соціальних об'єктів, зокрема чотири школи, десять дитячих садочків.

А тим часом і метробудівці не сидять без діла. Хоч нині вони й порушують свою давню традицію — в кінці року здавати в експлуатацію одну-дві станції, проте наступного року обов'язково порадують киян. Як повідомили в міській держадміністрації, інтенсивно йде будівництво метролінії протяжністю 3,4 кілометра до Харківського масиву: Бортничі-4.

Чи впаде меч?

Здається, пристрасті навколо сумнозвісного пам'ятника, що офіційно зветься «Скульптурою «Мати-Батьківщина», а кияни йому придумали чимало ущипливих прізвиськ — «Лаврентіївна», «Баба», «Залізна леді», знову розгоряються: знімати чи не знімати цей витвір соцреалізму.

Не лякає навіть приблизна сума — шість мільярдів карбованців, необхідних для демонтажу пам'ятника. Знайшлися люди, які готові «безплатно» — лише за матеріал, з якого він виготовлений, справитися з цим завданням. Що ж, руйнувати — не будувати...

А звинуватили «зловмисників»...

Жертвами малих «терористів» стали дві школи — № 244, 298, що на житловому масиві Оболонь. Двоє підлітків знайшли в приліфтовій комірчині в будинку № 37 по вулиці Прирічній, який тут же називають «депутатським», бо мешкають у ньому слуги народу, чотири кілограми ртуті. Важко сказати, що було у хлопчачих головах, коли вони розливали ртуть не лише у рідних школах, а й у будинку № 35 по вулиці Прирічній, однак наслідки цих «забав» повністю не вдалося локалізувати й досі.

«Зловмисники» нині вчаться в спецінтернатах, а от хто лишив ртуть у «депутатському» будинку — ще належить з'ясувати.

Валентина ПИСАНСЬКА,
власний кореспондент газети по Києву і Київській області.

Телефон корпункту у Києві: 228-33-24.

Фотопогляд

Майстер

Це мій сусід. Едуард Степанович Тріла. Йому 38 років од роду. П'ять років поспіль працює столяром шостого розряду в Інституті електродинаміки Академії наук України. Має слухняного сина Ігоря, гарну дружину Раю.

Добродія Едуарда знаю давно: маючи 21 рік «столярного стажу», він залишається вірним своїй улюбленій справі. Погодьтеся, у наш час, коли майже всі йдуть у так звані бізнесмени, це не дуже просто. І роботу свою виконує на славу.

А то якось вирішив Едуард захопитися фотосправою, навіть спеціальну сумку придбав — кофр. Та про те, що вона так чудернацько зветься, дізнався трохи пізніше. Тільки-но її придбав, у новеньку, лискучу — фарбу напакував. З горою.

А дядечко, що назустріч:

— Чоловіче, а де це ви кофр узяли?!

— Та це не кофе, це фарба..., — Едуард у відповідь.

Відтоді і носить у ній інструменти, а з фотографією, знаєте, не пішло. Скидається на те, має рацію чоловік, бо фотоапаратом «клацне» будь-хто, а от паркет, скажімо, покласти... А Едуард і досвідченого паркетника зможе за пояс заткнути. Хоча у нього ця робота, як у декого захоплення фотографією, скромно зветься — хобі.

Олекса ВАЩЕНКО,
депутат міськради.

Фото автора.



Продиктовано в номер

Забракло трильйона

У Києві відбулася розширена колегія Державного комітету України з житлово-комунального господарства. Обсяги виробництва підприємств ЖКГ за дев'ять місяців поточного року зменшилися на 2—10 відсотків. Серед причин, як вказувалося на колегії, незадовільне фінансування та матеріально-технічне забезпечення. Адже державні дотації, які галузь отримала за півроку, склали третину від обіцяного. За підрахунками економістів цього відомства, до кінця року житлово-комунальне господарство України потребує додатково щонайменше трильйона карбованців.

Потужний «Імпульс»

Інститут проблем матеріалознавства АН України та фірма «Енергія Холдінг» створили потужний пожежогасильний комплекс «Імпульс-3», аналогів якому немає у світі. П'ятдесятиствольна установка, змонтована на шасі танка Т-62, за лічені секунди одним залпом «розстрілює»-гасить пожежу площею 500 квадратних метрів. «Імпульс-3» здатен також попереджати та ліквідовувати вибухи при видобутку нафти та газу, локалізувати ядерні аварії.

Селяни — проти рекету

У Криму створено тимчасовий комітет захисту сільських трудівників від рекетирів. Він звернувся з відкритим листом до Голови Ради Міністрів Республіки Крим Бориса Самсонова і міністра внутрішніх справ Олександра Плюти, в якому висловлено обурення засиллям рекетирів на колгоспних ринках.

«Прикріпили» до Орєхово-Зуєво...

Як стало відомо, Центральна виборча комісія по виборах до Державної Думи і Федеральних Зборів РФ прийняла рішення про участь військовослужбовців Чорноморського Флоту у голосуванні 12 грудня. Виборці ЧФ прикріпленні до Орєхово-Зуєвського виборчого округу.

Нашому кореспонденту в Криму не вдалося з'ясувати, чи всі військовослужбовці візьмуть участь у виборах, адже половина моряків строкової служби склала присягу на вірність народові України. До того ж, досі не з'ясований громадський статус адміралів, офіцерів, мічманів та прапорщиків ЧФ. Вони, до речі, й самі не знають, громадянами якої держави є — України чи Росії...

Сезон починається... з грошей

Іван Карпенко-Карий був актуальний завжди, а надто тепер, коли й культура в нас перебуває на самофінансуванні (вважай, полишена на самовиживання). Чи не тому саме виставою «Сто тисяч» розпочинає свій черговий сезон Запорізький обласний український музично-драматичний театр? Щоправда, сумою, яка вражала корифея, тепер мало кого подивуєш, інфляція вимагає більшої цифри, скажімо «Сто мільйонів» або «Сто мільярдів».

Нашу незалежність наближали в Колках

До 50-річчя визволення України

Завтра в Колках на Волині відбудуться урочистості, присвячені 50-річчю Колківської Республіки. Вперше за п'ятдесят років тут офіційно вшановуватимуть полеглих у боротьбі за волю і незалежність України вояків Української Повстанської Армії.

У травні 1943 року підрозділи Української Повстанської Армії звільнили від німецько-фашистських окупантів населені пункти Колківського, Маневицького, Рожищенського, Ківерцівського районів Волинської області та Степанського і Радивилівського районів Рівненської. Тоді ж у старовинному містечку Колки, заснованому в одинадцятому столітті князем Романом Мстиславовичем і розташованому на правому березі річки Стир, було проголошено звільнену від ворога територію як Самостійну Україну, — в народі і до наших днів її називають Колківською Республікою. У цьому містечку майже 7 місяців знаходився політичний і військовий провід ОУН-УПА. На звільненій від окупантів території цивільну владу здійснювали районні і сільські управи. В листопаді 1943 року фашисти провели велику каральну акцію проти УПА. При підтримці авіації вдруге окупували Колки, зруйнували майже всі будівлі в містечку, закатували 500 його мирних жителів. З того часу в людській пам'яті завжди живе героїчна сторінка боротьби українських повстанців з ворогом.

Богдан БЕРЕКЕТА
Волинська область.

У пошуках Кардена

Своє обличчя

Жінка є жінка! У назві «Центр розвитку моди» останнє слово діє магічно. Якось забуваєш, що вулиця Артема — не Пляс Пігаль, і взагалі Київ — не Париж у прямому і переносному розумінні.

Спуститися на землю довелося незабаром: з'ясувалося, що манекенниць у Центрі вже два роки немає — кожна копійчина на обліку. Демонстрації мод не влаштовують, отож чудові авторські моделі, створені художницями Тамарою Бачуро, Наталею Соболєвою, можна побачити хіба що на складі. Участь у ярмарках (у тому числі й міжнародних), медалі, перемоги в конкурсах — це в минулому.

— За нинішніх умов ми, як і більшість таких підприємств, прагнемо вижити, зберігши «обличчя фірми», — сказав мені директор Центру Григорій Корсуненко. — До того, як розвалилася сфера побутового обслуговування, ми створювали моделі одягу та взуття, розробляли технічну документацію для ательє та побуткомбінатів, а також підприємств легкої промисловості. А нині підприємства укладають контракти з іноземними фірмами на давальницьких умовах, тому майже вся продукція їде за кордон.

У наших розробках підприємства легкої промисловості не зацікавлені зокрема через нестачу коштів. Отож розраховуємо тільки на себе.

Треба сказати, що сьогодні Центр розвитку моди — колективне орендне підприємство зі штатом 200 працівників. Це — чотири підгалузі: трикотажна, швейна, головних уборів та взуття. До речі, клієнтів в ательє Центру розвитку моди не бракує. Та й у власному салоні-магазині продукція розходиться швидко, бо ціни і якість цих речей на рівні. Головне, що випускають їх невеликими партіями: асортимент постійно оновлюють.

Художникам-модельєрам вдається створювати щось з нічого. Адже якісна пряжа — тільки за валюту, якісна шкіра (хоч і вітчизняна) — тільки в обмін на шкіряну сировину. Обладнання — застаріле (трикотажний цех, наприклад, працює на старих машинах, призначених ... для домогосподарок).

Від іноземних інвесторів у Центрі відмовилися: ті здебільшого прагнуть прихопити «ласий шматочок» від приміщень. З фінансових труднощів виходять за допомогою оренди: серед інших під дахом Центру нині розмістилися телекомпанія ЮТАР та фірма «Михайло Воронін». Директор дивиться у майбутнє оптимістично, а художники вірять, що колись період «первінного нагромадження капіталу» завершиться і настане період творчості. А поки що поради головного художника взуттєвої підгалузі Тамари Пальмової читачкам "ГУ" здаються як щось фантастичне: «У наступному сезоні повернеться взуття на платформі: каблук — прямий («стовпчик») або «келишок». Модні поєднання лакованих, велюрових, оксамитових поверхонь.

Для вечірнього взуття пасуватимуть атласні, муарові матеріали, оздоблення бісером, стеклярусом».

Зустрічаючи модно і зі смаком одягнених жінок, уявляючи, яких неймовірних зусиль це їм коштує, щоразу вражаюся. Все-таки мода — чарівниця. А може, чарівниця — Жінка?

Ганна РОМАНЦОВА.

Пийте на здоров'я

Із Будапешта — до Лубен

В Україні вже добре знаний чудодійний препарат доктора Йожефа Береша.

Два роки «пробивалися» «краплі Береша плюс» в Україну. Вони пройшли дослідження у клініках і лікарнях Києва, їх за згодою батьків вживали малята в кількох дитячих садках столиці. Результати перевищили всі сподівання. Навіть онкологічні захворювання переносяться і лікуються успішніше, коли хворий паралельно з іншими ліками вживає краплі Береша.

— На клінічні дослідження в Україні акціонерне товариство «Береш експорт імпорт», — розповідає його генеральний директор Золтан Хейманн, — витратило понад 100 тисяч доларів. Зате і спеціалісти-медики, і їхні пацієнти переконалися в ефективному впливі крапель Береша на організм людини.

Переконатися переконалися, а от придбати цей препарат було непросто. Спочатку українська фірма «УкрСЕБ» встановила партнерські зв'язки з акціонерним товариством «Береш експорт імпорт». І поки курс карбованця до долара був у помірних межах, то й краплі Береша були доступні. А от останнім часом «УкрСЕБ» зазнавала збитків, бо доводилося торгувати краплями за ціною, нижчою ніж в Угорщині.

За два роки співробітництва обидві фірми перепробували десятки варіантів, щоб здешевити продукцію, щоб і бізнес можна було робити, і людям допомагати. Вихід вбачали в одному — створенні спільного підприємства, випуску крапель мільйонними тиражами.

Знайшлися й охочі співробітничати. Орендне державне підприємство «Лубнифарм» разом з угорським акціонерним товариством «Береш експорт імпорт» створили спільне науково-виробниче фармацевтичне об'єднання «Береш — Київ».

— Для нас пряма вигода, — говорить директор заводу «Лубнифарм» Михайло Безкоровайний. — В результаті розірваних зв'язків з Росією та з іншими колишніми республіками, які поставляли сировину і матеріали, майже наполовину скоротилося виробництво, простоює кілька дільниць. Пуск цеху, де розливається завезена з Угорщини субстанція, повернув на робочі місця людей. Слід зауважити, що краплі, які ми випускаємо, значно здешевилися. Зі створенням спільного підприємства пов'язуємо надії і на модернізацію обладнання. Крім того, з «Краплями Береша плюс» вийдемо на ринки і Росії, і інших незалежних країн. Це дасть заробити російські карбованці, що само собою вирішує проблему сировини для виробництва інших ліків.

Нині в аптеках України з'явилися вже знайомі нам упаковки з угорським препаратом, виготовленим у Лубнах. Хай прислужиться він здоров'ю людей.

Володимир ТАРАСЕНКО.

Вітаємо!

Україна має Надію

Цього місяця у Литві відбувся 3-й Міжнародний конкурс популярних співаків «Вільнюс-93», на який з'їхалися виконавці з 16 країн: Австрії, Норвегії, Ірландії, Швеції, Греції, Туреччини, Литви, Латвії, країн СНД. Україну представляла Надія Шестак.

Вона вигідно вирізнялася серед інших своїм репертуаром. На відміну від «англоспівучих» суперників Надія виступила з українськими «Спомином» (автор віршів і музики Микола Мозговий) і «Минає день, минає ніч» (музика М.Мозгового, вірші Юрія Рибчинського). І ось результат — друга премія.

Юрій ЮРЧЕНКО.

Контакти



Комерційний політ на бойовому літаку

Багато хто, переважно представники сильної статі, мріє посидіти за штурвалом літака. Для більшості це залишається мрією, для небагатьох стає професією. А от для пана Еберхарда Рота — президента компанії «Рот енд партнер в Україні» — польоти стали захопленням. Один з останніх у своїй любительській «автобіографії» він здійснив на бойовому МіГу.

Звичайно, пан Рот не новачок у небі, бо має особистий літак, котрий пілотує у ранзі льотчика-любителя. Перед польотом на винищувачі він, з дозволу українського військового відомства, пройшов відповідну передполітну підготовку.

На фото Валерія СОЛОВЙОВА: Еберхард Рот і виконувач обов'язків командира полку Михайло Блудев (ліворуч) після польоту.

Знак біди

Ще одна українська газета наказала довго жити

Цього разу жорсткої конкуренції не витримав український випуск двомовної газети «Вечірній Харків». Наступного року місцева газета харків'ян виходитиме у світ винятково російською мовою. Банальність ситуації, на думку редакції часопису, полягає у відсутності коштів, потрібних для випуску «по суті двох газет, подвійної оплати поліграфічних та видавничих послуг». Вирішальним аргументом на користь «Вечірнього Харькова» став той факт, що 43 тисячі читачів газети віддають перевагу російському випуску. Кількість прихильників україномовного видання невідома.

А. РОМАНЧУК.

У дипломатичних колах

Кубі важко. Але дітей України лікуватиме й надалі

Минув рік, як Генеральна Асамблея ООН проголосувала за зняття економічної блокади Куби, встановленої Сполученими Штатами понад три десятиліття тому. Цій події було присвячено прес-конференцію, яку провів минулої середи Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Куба в Україні Діохенес Ернандес АСТОРГА.

Днями, 3 листопада, на сесії Генеральної Асамблеї розглядатиметься виконання антиблокадної резолюції. Нині, наголосив кубинський дипломат, склалося дивне становище. Розпався СРСР разом з Варшавським договором, Куба вже не є «непотопним радянським авіаносцем» у Західній півкулі, прагне плідно співпрацювати з усіма країнами. І все ж, нехтуючи думку світової громадськості, й нова демократична адміністрація США не відмовилася від політичного тиску на невелику острівну державу.

Не тільки не відмовилась, а й дедалі більше «загвинчує гайки», неухильно та прискіпливо виконуючи ухвалений ще за попередньої адміністрації так званий закон Торрічеллі. Закон, який забороняє всім компаніям, що мають найміzернішу частку американського капіталу у своїх фондах або використовують американську сировину, торгувати з Кубою. Драконівські заходи застосовують проти тих фінансових, транспортних, туристичних фірм, які мають власний бізнес на карибському острові. Їм відрізу перекривають вихід на ринок Сполучених Штатів.

Додайте до цього ще й розвал економічних зв'язків з колишніми «братами навіки», багато з яких хутко з політичних мотивів переорієнтувалися на інших економічних партнерів... Тобто, наголосив посол Куби, економічна ситуація в його країні вкрай складна.

Усе ж Куба «не сидить, склавши руки». Заохочуються іноземні капіталовкладення в економіку країни, створюються спільні підприємства. На керівних посадах державної влади та економіки з'являється більше й більше молодих прагматичних професіоналів. У країні проведено багато демократичніші вибори до представницьких органів, днями дозволено приватну трудову діяльність. Тобто Куба змінюється і, посол впевнений, вийде з кризи. Але зробила б це багато скоріше, якби не американська блокада. А от як жити далі — вирішувати самому кубинському народові без указівок з-за кордону, наголосив він.

Щодо україно-кубинських відносин, вважає посол, є добрі перспективи для їх взаємовигідного розвитку в різних галузях. Наголошено також: попри важке економічне становище Куба приймала й прийматиме на лікування українських дітей без будь-яких обмежень.

В прес-конференції взяли участь народні депутати України, члени нещодавно створеної міжпарламентської групи Україна—Куба. М. Шульга, член Президії Верховної Ради України, у розмові з кореспондентом «ГУ» повідомив, що до складу її увійшли 10 парламентаріїв — представників різних регіонів нашої країни. На думку М. Шульги, контакти з кубинськими колегами сприятимуть розвиткові політичних, соціальних, економічних взаємин з цією країною. Розірвати вигідні зв'язки, які встановлювалися десятиліттями, наголосив він, було б просто нерозумно. Не кажучи вже про моральні аспекти, ту велику гуманітарну допомогу, яку надають нам кубинці.

Ігор ГРУШКО.

Експрес-інформація

Телеграму подяки

одержав від держсекретаря США міністр закордонних справ А. Зленко. У ній глава зовнішньополітичного відомства Сполучених Штатів Америки висловив вдячність за прийом, влаштований йому в Києві. У. Крістофер підкреслив, що ця поїздка утвердила його в думці: значний потенціал України, за його правильного використання, служитиме побудові вільної і процвітаючої держави. Він висловив сподівання, що Україна і США разом працюватимуть над досягненням цієї мети.

Порозумілися

Міністри оборони США і Білорусі підписали у Вашингтоні меморандум про взаєморозуміння. Цей документ створює основу для розвитку обмінів між військовими відомствами двох країн на рівні начальників генеральних штабів та командувачів родів військ. Меморандум також визначає порядок роботи двосторонньої робочої групи, мета якої — вивчити напрями розширення партнерства і співробітництва у військовій галузі.

У конфліктах на території СНД воюють найманці

Такий висновок містить доповідь генерального секретаря ООН Б. Галі, яку він зробив на 48-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. У зв'язку із збройними конфліктами у деяких державах СНД Б. Галі рекомендував Генеральній Асамблеї рішуче засудити використання найманців і встановити покарання за такі дії. Він також закликав усі держави, що виникли на території колишнього СРСР, розглянути можливість вжиття заходів, що не дозволили б їх військовикам ставати членами нерегулярних збройних угруповань. Б. Галі звернувся до Генеральної Асамблеї з проханням закликати країни, які не підписали міжнародної конвенції про боротьбу із вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців, негайно приєднатися до неї.

Полонених не каратимуть

Представники урядових сил Грузії повідомили подробиці ультиматуму військовим формуванням екс-президента З. Гамсахурдіа, які чинять опір урядовим військам на заході країни. Керівник проурядового воєнізованого угруповання «Мхедріоні» Д. Іоселіані закликав мешканців міста Зугдіді видати прибічників екс-президента. Він заявив, що уряд поблажливо поставиться до бойовиків, котрі здадуться у полон. Поки що Зугдіді залишається останнім оплотом загонів Гамсахурдіа, а урядові війська готуються розпочати наступ на місто.

На круги своя

Боснійські серби відновили обстріл мусульманських позицій у Сараєві. Представник сил ООН поінформував, що під час обстрілу випущено понад 400 танкових, мінометних і артилерійських снарядів. Про жертви нічого не повідомляється.

За повідомленнями наших власних кореспондентів і зарубіжних інформагентств.

Вам потрібно їхати до Литви?

З 1 листопада 1993 року набирає чинності постанова уряду Литовської Республіки «Про введення візового режиму для громадян СНД, Республіки Грузія, Азербайджанської Республіки і Республіки Молдова».

Актуальне інтерв'ю

— Що це означає? — запитую першого секретаря посольства Литовської Республіки в Україні з консульських питань **Едмінаса Багдонаса.**

— Що громадяни згаданих країн до Литовської республіки можуть в'їхати тільки за паспортами, дійсними за кордоном, і в які проставлятимуть візу.

— Це буде платна послуга? Яка її вартість?

— Так, за візу треба платити. Звичайна коштує 5 доларів, а транзитна — 3. Стільки ж треба заплатити за кожну людину, відкриваючи колективну візу.

— А скільки мають платити громадяни країн, про які не згадується у постанові уряду Литви?

— Тут ціна дещо вища! Звичайна віза для громадян інших країн і осіб без громадянства коштуватиме 20 доларів, транзитна — 5, і колективна — 10 доларів. Можу додати, що у виняткових випадках, коли візи видають безпосередньо на кордоні Литовської Республіки, консульський збір підвищується на два долари для громадян СНД, Грузії, Азербайджану і Молдови, а для громадян інших країн — на 10 доларів. Продовження візи у першому випадку коштуватиме 3 долари, в другому — 10, а внесення поправок відповідно 2 і 5 доларів.

— Пробачте Едмінасе, чи врахував уряд Литви ту обставину, що навіть середня зарплата в Україні не перевищує десяти доларів?

— Так. Тому уряд прийняв рішення: для громадян України до 1 червня 1994 року виклик до Литви прирівнюється до візи.

— Отже, якщо доведеться збиратися у відрядження до Литви, то треба, йдучи до вас по візу, прихопити долари?

— Ні, якщо хтось їде до Литви для участі в офіційних зустрічах, що їх організовують державні інституції, з благодійною метою або з метою надати Литві допомогу, то візи видають і продовжують безплатно. Це ж стосується і дітей до 16 років, а також представників міжнародних організацій.

— Нам не уникнути суто життєвого запитання: якщо хтось їде до тяжкохворого родича, на похорон або відвідати могилу близьких людей, як бути?

— Таким особам ми видаємо візу протягом 24 годин і безплатно. Звичайно, за наявності відповідних документів.

Інтерв'ю провів Дмитро КОМАРЕНКО.

Фотофакт



Справжній будівельний бум переживають нині східні землі Німеччини. Житловий фонд колишньої НДР, рівень готельного чи побутового сервісу, стан доріг, зв'язку та інших комунікацій, цілком прийнятний для соцдержави, сьогодні не відповідає високим західним стандартам. Тому федеральний уряд і не шкодує коштів на будівництво. Не виняток і Лейпциг (на знімку), де будівельні майданчики можна побачити і в історичному центрі міста, і на його околицях. Крім того, що будівництво нових і реставрація старих будинків робить місто більш привабливим і впорядкованим, з'являються нові робочі місця для мешканців регіону. А це теж важливо саме для цієї частини об'єднаної Німеччини.

Фото ДПА.

З «гарячих» точок

ГИНУТЬ ЖІНКИ І ДІТИ

Тисячі мирних жителів Азербайджану перепливли прикордонну річку Аракс і шукають захисту на території Ірану. Про це повідомили представники Міжнародного Червоного Хреста. Вони також зазначили, що вірмени у радіозверненнях азербайджанською мовою передають ультиматум, за яким жителі районів на південному заході Азербайджану повинні залишити свої будинки. А тим часом, за повідомленнями радіо «Свобода», серед мирного населення поширюється паніка і зростає кількість загиблих. Річ у тім, що всі мости через Аракс зруйновані і біженцям доводиться уплав переправлятися на іранський берег. Але не всім щастить дістатися туди.

Історія

КОЛИШНЯ «ЛЕНІНКА» ОТРИМУВАЛА ВСЕ. І ХОВАЛА

В Олександра Дзигаря, літнього московського скрипаля, затремтіли руки. На стенді він побачив журнал «Далекий Схід», в якому були вміщені фотографія і замітка про «молодого талановитого музиканта Олександра Дзигаря». Про нього. Тільки зовсім тоді ще юного українця, закинутого долею до китайського Харбіна. Який ще не пройшов через табори і заслання, через Колиму, через тисячі нелюдських випробувань.

Той журнал пам'ятає старий, адже видавався він теж в Харбіні, в українській діаспорі. «Далекий Схід» — лише один з багатьох експонатів виставки «Українська література з «спецсхову», що відкрита в Російській державній бібліотеці, колишній «Ленінці».

Виявляється, тут збереглося чимало унікальних книг, періодичних видань, про існування яких вже й забули. На початку 20-х регулярно виходили і журнал «Нео-ЛІФ» у Москві, і скромна «Приханкайська правда» в Спаську-Дальньому, і зовсім непримітний у газетному морі НЕПу «Радянський станичник» Кубані. Але більшовики вирішили, що багато мов і народів — ні до чого. Краще мати всіх «радянських». Протягом одного-двох років українські видання в Росії прикрили, а журналістів, в основному, кинули до концентраційних таборів і на заслання. Не пощадили навіть хабаровську «Соціалістичну перебудову» і саратовський журнал «Шляхом Леніна». Отже, ця періодика — лише в «спецсхові», який берегли багато краще за Алмазний фонд. Там же, на полицях, покритих пилом, було знайдено й інші видання. Наприклад, книги Є.Маланюка, В.Підмогильного і навіть твори нинішнього нашого міністра культури Івана Дзюби. З радянських посольств надсилали до «Ленінки» «ворожі» газети української діаспори у США і Канаді, видані в Нью-Йорку щоденники В.Винниченка і в Торонто «Літопис Української повстанської армії». Заборонені й розстріляні українські видання займали величезний простір у підвалах. Демонструються вони вперше.

Лілія ГЕОРГІЄВА.

Москва.

Військо: думка оглядача

І «бекфайєри» можуть стати розбитими ночвами



Нарешті на закритому засіданні Верховної Ради народні депутати затвердили воєнну доктрину України. Віднині військовики мають свій «основний закон». Досі ж розбудова Українського війська йшла «навпомацки», і результати такої діяльності навряд чи заслуговують на епітет «блискучі». Фактично два роки, за які вище командування Збройними Силами України обіцяло трансформувати три могутніх військових округи Радянської Армії і Чорноморський флот у національне військо, незважаючи на макіяж, наведений соціально-психологічною службою, нічого у військах не змінили. Сьогодні доводиться констатувати: маємо на своїй території ту саму Радянську Армію.

Чому ж військо незалежної України так схоже на свого потворного батька — Збройні Сили сконалого Союзу? Причин багато. Одна з них — зволікання з прийняттям воєнної доктрини. Парламентарі відхиляли один за другим пропоновані проекти. А фахівці щораз закладували в них нардепами ж продекларовані на весь світ хибні принципи: позаблоковість, нейтральність...

Один з творців воєнної доктрини України генерал-майор В. Гречанінов ще два роки тому доводив, що безглуздо й безвідповідально нав'язувати Україні статус позаблокової держави. Забезпечувати в нинішньому світі свою безпеку самотужки — такого собі не дозволяють навіть супердержави. Колективна безпека набагато надійніша й дешевша. Це добре розуміють в столицях держав колишнього соціалістичного табору. Погано замаскований недавній ультиматум Росії, що заждала невходження до НАТО колишніх соцкраїн, викликав на берегах Влтави і Вісли лише іронічні посмішки. І Президент Чехії В. Гавел, і Президент Польщі Л. Валенса заявили, що їхні країни прагнутимуть будь-що стати членами Північно-Атлантичного пакту. Тепер навіть школярам зрозуміло, що й нам, маючи на сході такого нестабільного й непередбачуваного в своїх діях сусіда, треба інтегруватися до НАТО. Генерал Гречанінов говорив про це ще на початку нашої незалежності. Згаяно час, втрачено можливості. Сьогодні мусимо починати цей шлях з нуля.

Друга, за ступенем важливості, проблема Збройних Сил України — скорочення чисельності їх особового складу. Нині Україна, яка за рівнем добробуту населення впевнено наближається до таких країн, як Болівія і Чад, має третє за чисельністю по відношенню до кількості населення військо у світі. Годі сподіватися, що годуючи й далі таку армаду, виберемося з економічної прірви. Попередній міністр оборони К. Морозов неодноразово заявляв, що радикальне скорочення армії неможливе без воєнної доктрини. Лише, базуючись на її фундаментальних положеннях про завдання й цілі війська, можна вирахувати, скільки Україна потребує людей у військовій формі. Прийнята доктрина дозволяє чітко це встановити: для забезпечення своєї безпеки, для захисту країни від зовнішнього ворога нам достатньо 200—250 тисяч чоловік.



Але виникає нова проблема: хто має увійти до цих 200—250 тисяч? Кого скорочувати? Генералітет пропонує робити скорочення поетапно і безболісно, зі збереженням загальної військової повинності. За такого варіанту армія не стане ні мобільнішою, ні боєздатнішою. Необхідно відмовитися від строкової служби. А з величезної кількості офіцерів і прапорщиків вибрати на конкурсній основі справді найкращих. Скорочувати офіцерство ж треба за рахунок навколовійськових «спеціалістів», тобто колишніх замполітів, партпрацівників, які нині дуже комфортно почувають себе в Українській армії під дахом соціально-психологічної служби. Колишні пропагандисти й агітатори марксизму-ленінізму миттєво перекваліфікувалися в психологів. І з такою ж затятістю, як раніше, втовкмачували солдатам комуністичні догми, сьогодні просторікують про «святині українського народу». Про ефективність такого «просвітництва» дуже переконливо розповів мені виконуючий обов'язки командира полку далекосяжної авіації в Стрию на Львівщині підполковник В. Кочубей:

— Даремно сподіватися, що солдати й офіцери сприймуть ідею незалежності України, якщо її доводитимуть до особового складу безсовісні люди, які ще зовсім недавно читали лекції на політзаняттях «про антинароду сутність українського буржуазного націоналізму».

Підполковник Кочубей переконаний: утворена на таких самих засадах, як і замполітство, тільки з протилежним йому знаком соціально-психологічна служба, Збройним Силам України не потрібна. Людям у військових однострах потрібні цивільні професіонали-психологи і психотерапевти, а не пустопорожні базіки. Те ж саме стосується і створених замість ленінських кімнат так званих світлиць. Фактично це антиленінські кімнати. Змінено лише антураж, а суть та сама зосталася: бездушна, антилюдяна, нав'язлива пропаганда. Генерал В. Мулява, начальник соціально-психологічної служби, говорив мені, що він також проти такої «українізації» війська, коли замість портретів Леніна чіпляють портрети Шевченка, а замість гімну Радянського Союзу ротний писар вивішує з помилками написаний «Ще не вмерла Україна». Таку наочну агітацію сприйматимуть так само, як і в «непереможній і легендарній». Її просто не помічатимуть. В. Мулява бідкався, що змушений брати на роботу замполітів, бо бракує кадрів. Відмова від строкової служби, різке скорочення війська дозволить і в цій царині навести порядок.

Але відібравши найдостойніших, не треба забувати, що «велике переселення» в Україну офіцерів з Росії та з інших колишніх республік СРСР різко загальмувалося. Платня, житлові умови, безперспективність служби — все це змушує офіцерів думати: а чи не краще служитиметься в Росії? Там і платня вища, і валюта конвертованіша, і ставлення до військовиків після придушення з допомогою танків чергового путчу інше. Не будьмо наївними — офіцерів, що служать Україні за покликом сумління, не більше 3—5 відсотків. Всі інші служитимуть, якщо бачитимуть: їхня ратна праця належно поціновується.

Ще одна надпроблема розбудови Збройних Сил України — ядерна зброя. Сьогодні навіть «ядерні яструби» розуміють, що в майбутньому Українська армія не матиме її. А тому виникає безліч питань, пов'язаних з ліквідацією ядерної зброї. Наприклад, що робити з велетенськими літаками далекосяжної авіації, так званими «бекфайєрами». Чи потрібні вони тепер Україні? Два роки тому Росія благала віддати ці «літаючі фортеці» їй. На одному з раундів таких переговорів, де довелося побувати, генерал-полковник Максимов з Міноборони Росії доводив, що Україні такі літаки не потрібні. Авіазаводи (в Казані та Ульяновську), моторобудівні підприємства, ремонтна база — все це знаходиться в Росії. Крім того, протяжність території України не дозволяє навіть провадити тренувальні польоти на таких літаках, бо розраховані вони на багатотисячокілометрові маршрути. Наприклад, Стрийський полк далекосяжної авіації, який нині розформовано, мав завдання на випадок війни бомбити об'єкти Данії і конвої в Північному морі.

Росія пропонувала тоді за долари, нафту, газ, ліс закупити всі літаки далекосяжної авіації. А їх в Україні іржавіє немало. Узин, Ніжин, Полтава, Прилуки, Озірне... Лжепатріоти з нашого Міноборони відмовилися тоді продавати ці велетні. І от сьогодні маємо: Росія вже не хоче їх купувати, а пропонує лишень вибірково розукомплектовувати. Нам ці літаки, це тепер очевидно, не потрібні, продати третім країнам теж не можемо, бо не забезпечимо гарантійного ремонту й поставки запчастин. Отож, ті, хто бажав виглядати патріотичнішим за Івана Гонту, завдали державі мільярдних збитків, а самі залишилися біля розбитих ночов, себто біля іржавих «бекфайєрів».

Проблем, аналогічних наведеній, в Українському війську безліч. Це і реформування сухопутних військ, і створення власних ВМС, і майбутнє ракетних військ стратегічного призначення, і реформа військової освіти. Розв'язати їх, розбудувати національне військо вдасться лише за умови зовсім інших, відмінних від імперських засад. Маємо ж бо багатющі військові традиції. Необхідні свої статути, однострої, звання... Свої підходи, свій стиль мислення, нарешті. І починати треба було з воєнної доктрини. Може, тепер з її прийняттям і призначенням нового міністра оборони процес таки нарешті піде?

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ.
Фото Михайла САЧКА.

Резонанс

ЛУКАВИТЬ УНСО

«Голос України» видрукував заяву так званої головної команди української народної самооборони (УНСО), в якій СБУ та МВС звинувачуються у вчиненні провокацій проти вказаної організації. Зокрема підкреслювалося, що правоохоронні органи, «не маючи змоги довести «збройний» характер УНСО», підкидають її членам зброю з метою подальшої розправи з ними. В заяві також наголошувалося, що СБУ та МВС не мають жодної інформації «про наявність в УНСО якоїсь зброї».

Але заява ця, м'яко кажучи, не відповідає істині. В липні 1992 року, наприклад, Кодимським РВВС Одеської області вилучено 6 гранат та боєприпаси до автоматичної вогнепальної зброї у затриманих членів УНСО П.Філіпова, В.Скачка, Т.Бойка, В.Прожеріна, що їх вони намагалися ввезти в Україну з району бойових дій у Придністров'ї. Була порушена кримінальна справа. Зазначені особи не були засуджені у зв'язку з амністією.

У листопаді 1992 року органами міліції вилучено автомат АКМ, боєприпаси до нього та гранату у члена УНСО жителя Рівного Ю.Косянчука. УВС області порушило кримінальну справу, провадиться слідство.

Під час обшуку за кримінальною справою про вбивство в липні 1993 року у члена УНСО М.Непочесного УВС Черкаської області вилучило 7 пляшок із запалювальною сумішшю. Провадиться слідство.

У серпні 1993 року вилучено автомат «Шмайсер» у члена УНСО О. Голомазова. Обшук у нього за місцем проживання проводився у зв'язку із затриманням міліції жителів Харкова Г.Воробйова та В.Рубана, яким напередодні Голомазов передав автомат ППШ. Загалом 1992—1993 роках у членів УНСО вилучено три автомати, один револьвер, 14 гранат, майже 400 набоїв різного калібру, 10 пляшок із запалювальною сумішшю тощо. Таким чином, заяву УНСО можна розцінювати лише як спробу керівників цієї незаконної воєнізованої організації превентивними заходами настроїти громадську думку проти дій правоохоронних органів, які виконують свої службові обов'язки щодо охорони конституційного ладу від зазіхань екстремістських воєнізованих формувань.

Прес-центр Служби безпеки України, Головний центр громадських зв'язків Міністерства внутрішніх справ України.

Вернісаж новин

«Український світ» проситься у світ

І, схоже, починає знаходити свій шлях до закордонного читача. Як у середовищі української діаспори, так і посеред інших народів. А щоб прискорити це зближення, часопис, якому немає ще й двох років, почав виходити, окрім української, ще й англійською та німецькою мовами.

На перших порах нове видання підтримав банк «Галицький», а тепер його взяло під своє крило товариство «Україна». Адже концепція, якої дотримується журнал, майже збігається з головними завданнями цього товариства. Тобто, сприяти цілісності індивідуального й етнічного світу українців, єдності українства в просторі й часі, у взаємності з іншими народами. Колектив часопису прагне осягнути й донести до читача одвічне дієве знання, набуте багатьма поколіннями українців у процесі духовно-господарської практики.

Про це шанувальники «Українського світу» довідалися на презентації журналу, яка відбулася цими днями в Будинку вчених у Києві. Не менш цікавими вимальовуються й наступні числа часопису. Вони укладатимуться за тематичним принципом. Історія духовної практики українців і місце Трипільської культури в світовій цивілізації, історія українського аграрництва і молода сила нашої держави — ось про що можна буде прочитати на сторінках «Українського світу» вже найближчим часом.

Італійцям сподобалися наші танці. А економіка?

Блискуче виступили на престижному міжнародному фольклорному фестивалі, що проходив в Італії, ансамбль народного танцю «Черемшина» та оркестр «Мугурел» Чернівецького обласного будинку творчості школярів і юнацтва «Юність Буковини». За високу виконавську майстерність їм вручено головний приз та грошову премію в розмірі мільйона лір.

У списках фестивалю буковинці чомусь фігурували як «колектив з Росії». Але діти виправили цей недогляд організаторів своїм чудовим виконанням українських народних пісень та танців. Кожен номер гостей вибаглива італійська публіка супроводжувала темпераментним вигуком «Віват Україна!» Президент провінції Монтана Жамбатіста Вакаро (саме тут проходив фестиваль) надіслав листа представнику Президента України в Чернівецькій області Івану Гнатишину з подякою за тріумфальний виступ буковинських дітей. Він також запропонував започаткувати економічне й культурне співробітництво між двома регіонами. Невдовзі президент Монтани особисто прибув у Чернівці і підписав протокол намірів на співпрацю.

Вже видно нам берег турецький

З ініціативи Меджлісу кримськотатарського народу велика група вчителів кримськотатарської мови та літератури виїхала до Стамбула. Мета відрядження — знайомство з системою освіти в Туреччині, освоєння латинської графіки, на яку тепер переводять писемність кримських татар. Навчатимуть кримчан кращі викладачі університетів та коледжів Стамбулу. Всі витрати, пов'язані з проїздом, перебуванням курсантів, узяли на себе громадські організації Туреччини.

І крастимуть довго

Тільки за тиждень працівники Львівської міської ДАІ затримали 48 водіїв службових машин, які зливали й продавали «наліво» бензин. Зайвим було пальне у водіїв автобуса, сміттєвоза, машин телефонної станції, «Агропромтрансу». Скільки не затримали, скільки ще затримають, сказати важко. В усякому разі — чимало. Бо хоч ідеї видавати водіям не бензин, а гроші на нього уже десятки років (а це єдиний ефективний і простий засіб ліквідації крадіжок пального), він, цей засіб, не буде застосований, оскільки є структури, яким вигідно, щоб бензин крали. І структури ці сильніші за наші владні структури. Зрештою, якщо ліквідувати явище, то з чим тоді боротися? Отож міліція може сміливо вирушати в черговий рейд: пальне ще крастимуть довго.

Гімназійні вчителі і негімназійні учні

З 1 вересня СШ №46 міста Запоріжжя одержала статус національної школи-гімназії з поглибленим вивченням німецької мови. З цієї нагоди відбулися великі урочистості. Свято проводили українською мовою. Пишно, гучно. Але, як з'ясувалося після свята, національні українські класи за змістом навчання зовсім не гімназійні, а 3-й український клас до того ж опинився поза школою — заняття проводять в іншому приміщенні. То на кого ж розрахована така показуха? Задля чого така помпа? Невже заради кількa процентної надбавки до зарплати «гімназійних» учителів?

За повідомленнями наших кореспондентів В.БАБУХА, О.ПІЛАТА, В.КРАСНОДЕМСЬКОГО, О.МИХАЙЛЮТИ і інформаційної агенції «Інтелект».

МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО «БЕРЕГИНЯ»

пропонує автопідприємствам та власникам автотранспорту

АВТОМОБІЛЬНІ АКУМУЛЯТОРИ

таких марок: 6SC66, 6SC88, 6SK120, 6SE170, 6SE135, 6SE180 в необмеженій кількості.

Наш сервіс:

1. Ми виконаємо ваше замовлення за три дні.

2. Придбані у нас акумулятори ми беремо на гарантію строком на рік.

3. Якщо ви купите 100 акумуляторів 6SC66 або інших марок на суму, різну вартості 100 акумуляторів чи більше, витрати на транспортування покупки на території України «Берегиня» бере на себе.

4. Розрахунок — чековою книжкою.

Наша адреса: Луцьк, вул. Суворова, 11.

Телефони: (03322) 4-12-31, 4-72-06, 2-48-41.

Факс: (03322) 4-12-31.

Телетайп: 266141 «Режим».

«Берегиня» оберігає вашу «іскру»!

ЄККО

ВИРОБНИК ШИРОКОГО АСОРТИМЕНТУ МОРОЗИВА

ШУКАЄ ПОВАЖНИХ ОПТОВИХ ПРОДАВЦІВ І РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ, ЗАЦІКАВЛЕНИХ У ТРИВАЛОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ.

ЕККО, Щецін, вул.Струга 15, тел.(091) 641-200; 641-201
Польща факс (091) 613813, 644123

Компьютеры IBM - это путь к вершинам



В пестром мире персональных компьютеров только технология IBM полностью отвечает требованиям завтрашнего дня.
Новейшие PS/1 и PS/ValuePoint, построенные на привычной архитектуре AT-bus, микроканальные PS/2 и последняя новинка IBM - портативные ThinkPad.
За каждой из этих торговых марок - целые семейства уникальных машин.
За карбованцы.
По доступным ценам.

А сервис? - спросите Вы. Он гарантирован в любое время суток. Только вряд ли он Вам понадобится. Компьютеры IBM надежны. Просты в использовании. Это то, что Вам нужно!

MBS MALTE

Украина, г.Харьков, ул.Шатилова Дача, д.4, (1 этаж, в помещении "ВНИИгидропривод", вход около магазина "Весна")
Тел.: (0572) 40-65-00, 45-83-80

Business Partner

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АБОНЕНТІВ

Шановні абоненти! Останнім часом у засобах масової інформації з'являються рекламні повідомлення, що запрошують вас зателефонувати й послухати свій гороскоп. Номер телефону набрано великим жирним шрифтом, і тільки внизу рекламного повідомлення дрібним шрифтом зазначено, що ви телефонуєте до Мексики. Набравши цей номер, ви прослухаєте записану на магнітну плівку багатохвилинну інформацію. Відповідно до тарифів на послуги міжнародного телефонного зв'язку ви маєте сплатити за цю розмову більш як 50 доларів, або приблизно 300 000 карбованців. А що СП УТЕЛ повинне надавати послуги міжміського та міжнародного телефонного зв'язку всім без винятку абонентам, ми не можемо заблокувати цей номер, як вимагають від нас деякі абоненти та засоби інформації. Ми можемо тільки попередити, щоб таке не трапилося з вами.

СП УТЕЛ хоче ще раз поінформувати про тарифи на послуги автоматичного міжміського та міжнародного зв'язку за одну хвилину:

Міжміський зв'язок	для приватних осіб у купонах	для бізнес-абонентів у купонах
у межах області	30	100
у межах України	60	200
СНД < 3000 км	180	400
„ > 3000 км	240	600

Міжнародний зв'язок	звичайна послуга* в доларах США
1. Східна Європа	0,6
2. Центральна Європа	1,0
3. Західна Європа	1,5
4. Західна та Центральна Азія	2,0
5. Цівнічна Америка	2,5
6. Східна Азія	3,0
7. Африка, Центральна та Південна Америка	3,5
8. Решта країн світу	4,0

* Резиденти (громадяни України та українські організації) сплачують звичайні послуги зв'язку в місцевій валюті згідно з офіційним обмінним курсом Національного банку України.

Utel

ВАШ ЗВ'ЯЗОК З УСІМ СВІТОМ

Акціонерне товариство відкритого типу комерційний банк «АБСОЛЮТ» проводить первинну емісію простих іменних акцій номінальною вартістю 100.000 крб.

в кількості 20.000 штук на загальну суму 2.000.000.000 крб.

Передплата на акції проводиться з 25.10.93 р. по 5.11. 93 р.

З питань передплати на акції звертатися за адресою: м. Київ-115, вул. Львівська, 23.

Тел.: 450-07-72, 452-03-82.

ПОВЕРТАЙМОСЯ ДО МОВИ БАТЬКІВ

Мабуть, у жодній державі світу немає в народі суперечки, якою мовою розмовляти. А в нас це теж одна з багатьох проблем. Чому в незалежній державі Україні повинні існувати поруч дві мови? Чому нині українці соромляться мови своїх батьків? Це непокоїть і авторів поданих нижче листів.

Для комфорту росіян!

Гірко, що українську мову, яка так і не встигла утвердитися в державному рангі, дехто пропонує принести в жертву комфортності росіян в Україні, паралельно ввівши замінник — російську мову. Невже незрозуміло, що це означає смерть української мови, як це сталося свого часу з латинською. І все заради того, щоб удовольнити деформовані запити російської меншини на зверхність.

Анатолій ДМИТРУК.
Хмельницький.

Мають знати всі

Чи можуть урядовці, депутати вважати себе за інтелігентів, культурних людей, якщо вони не володіють мовою народу, серед якого живуть, працюють? Чи є ще де така держава, де високі пости займають люди, котрі не володіють державною мовою? Мені соромно за таких керівників, особливо, коли вони українці. Вважаю, що державну мову повинен знати кожен, хто проживає на території України. Я, приміром, розмовляв мовами тих націй, на території яких служив.

П. БІЛИНСЬКИЙ,
ветеран Збройних Сил.
Львів.

Невже я зрадник!

Ще до 1966 року в нашому містечку було три українські школи і одна — російська. Нині всі — російські. Людям втовкмачили в голови, що російська мова понад усе, а рідна українська не потрібна. З проголошенням незалежності України я повернувся до мови своїх батьків. Поки розмовляв чужою мовою, сусіди ставилися до мене дуже добре, а тепер я в їхніх очах зрадник. Навіть у моїх дітей у цьому зв'язку проблеми. Впевнений, мине час, і все налагодиться. Не розумію іншого. Приїжджали до нас депутати Яворівський, Мовчан, виступали українською мовою — і всі в залі їх розуміли. А Президент виступав російською мовою. Вважаю, що це — не повага до російського населення, а зневага до української землі, загравання.

Мирослав АБРАГАМОВИЧ.
Часів-Яр
Артемівського району
Донецької області.

Реклама

Зірки українського футболу

Віктор ЛЕОНЕНКО:

«НЕ ПОДОБАЄТЬСЯ БУТИ ЗАПАСНИМ»

Якщо відверто, то раніше до Віктора Леоненка я ставився насторожено. Мені здавалося, що він, як буває з людьми талановитими, незручний для оточуючих, невитриманий, зухвалий. Таку думку підігрів і той факт, що з московського «Динамо» до київського Леоненко перейшов не без скандалу. Розповідали, що в столиці сусідньої держави він з усіма пересварився через свій вреднючий характер.

Що ж, як кажуть, ліпше раз побачити, ніж сто — почути. Мені пощастило останнім часом побувати у майже всіх поїздках національної збірної України. Так от, думку про Леоненка маю власну. Він — душа компанії, навколо нього гуртуються гравці. Отже, і на футбольному полі, і в житті Віктор — лідер, нормальний, симпатичний, ерудований молодий чоловік. Зізнаюся, мене тішить думка, що український футбол і наша національна збірна мають такого виконавця. Побільше б таких. Отож, розмова з Віктором Леоненком.

— Вікторе, де ти народився — у селі чи в місті?

— У якому там селі! У місті — столиці Сибіру Тюмені.

— Вважай, української столиці того краю...

— Так. Там мешкає дуже багато українців, які працюють у нафтовій промисловості.

— То й Леоненки входять до їхнього числа?

— Не зовсім так. Прізвище у мене, справді, українське і коріння, швидше за все, також. Але мій тато родом з Гомельщини, з району, близького до Брянської області Росії. Втім, там теж проживає достатньо українців. Але в паспортах у нас записано «росіянин». Ви ж знаєте, як свого часу визначали національність...

— Тоді треба поміняти паспорт.

— Міняю, але ніяк не виходить.

— У чому ж річ?

— Київської прописки ще не маю.

— Що, квартиру досі не отримав?

— Отримав. І, гадаю, незабаром владнаю всі формальності.

— Хто у вас головний: ти чи дружина?

— Мабуть, дружина, бо я рідко вдома буваю.

— Гаразд. Давай тепер поговоримо про футбол. До речі ти — найкращий бомбардир чемпіонату (поки що), але не завжди забиваєш пенальті. Яка причина?

— Підводить те, що починаю розмірковувати про варіант удару. Тепер здебільшого пробиваю силовим — і все гаразд. Але зауважу, що важливі — від яких залежить доля зустрічі — одинадцятиметрові виконую успішно. Коли ж мені не щастить, то все одно «Динамо» виграє...

— Склалося враження, що на футбольному полі маєш спільну мову з Павлом Шкапенком. Мабуть, у тебе з ним найкращий контакт?

— Так би не стверджував. Я швидше — сам по собі.

— А, зрозуміло, ти як той кіплінгівський персонаж — кіт, який гуляв сам по собі і з ким хотів?..

— Ні. Наш головний тренер таку індивідуальну розбещеність не дозволяє. Усе робиться за планом. Блукаючі форварди? У нас це просто неможливо. А стосовно Шкапенка, то ми ставимося один до одного з симпатією. Інколи у нас виходять якісь спільні комбінації.

— Ти згадав свого головного тренера в клубі. Так ходять чутки, що він ставиться до тебе, мов суворий учитель...

— Ви праві. Таке має місце.

— Яка ж причина? Чи, може, їх кілька?

— Не роблю підкатів, ще чогось.

— Ти пристойно зіграв проти «Барселони» в Києві. Це побачила футбольна Європа. Мабуть, будуть пропозиції з різних клубів. Чи довго збираєшся грати в київському «Динамо»?

— Взагалі — довго. Але є один нюанс, про який мені не хотілося б говорити.

— Чи не збираєшся перебігти до збірної Росії? Он скільки наших «патріотів» у ній грає. А тобі й сам Бог велів. Ти ж народився і багато років прожив у цій країні.

— Ні...

— Це добре, але подібне вже чув від Олександра [illegible]мазуна. Причому зовсім [illegible]давно. Однак у воротах якої збірної він опинився?..

— За Помазуна не відповідаю. До речі, він живе в Москві, а я в Києві. Ми з ним, як оті поїзди, які вирушили назустріч з пунктів А і Б. Повторюю, гратиму тільки за збірну України, і давайте припинімо про це розмови.

— А ти віриш у перспективу української збірної?

— Звичайно, вірю. Щоправда, потрібен час, щоб завершити селекцію, ст[illegible]лізувати склад, дати [illegible] можливість зігратися і добре підготуватися до офіційних матчів. Як на мене, наш головний тренер має чимало проблем, які йому самотужки, зрозуміло, не вирішити. Хоча Олег Базилевич — незаперечний авторитет, муд[illegible] спокійна, інтелігентна лю[illegible]на. Таким і має бути наставник нашої національної команди.

— І останнє запитання. Ти сам собі обрав десятий номер?

— Під цим номером грав не тільки Пеле. Річ не в ньому. Просто люблю двозначні числа, крім одинадцятки (вона—мов барабанні палички). У стартовому складі футбольної команди залишається для мене тільки десятка. От і весь секрет. Ну, а запасні номери мені геть усі до вподоби. Не подобаєтьс[illegible] [illegible]льки бути запасним...

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

ПРОДАЄТЬСЯ КОМАНДА. З ІНФРАСТРУКТУРОЮ

ПЕРШІСТЬ УКРАЇНИ. ПЕРША ЛІГА. 16 ТУР: ФК СБТС (Суми) — «Норд-АМ-Поділля» — 1:0. Гол: Рудняк (23). «Нафтовик» — «Кристал» — 3:0. Голи: Захаров (8, 77), Грачов (33). «Скала» — СК «Одеса» — 6:1. Голи: Гревцев (10), Редушко (37, 67, 77, 79), Бойко (59) — у господарів, Шаповалов (36) — у гостей. «Прикарпаття» — «Артанія» — 1:0. Гол: Фасахов (67). «Приладист» — «Евіс» — 1:0. Гол: Стародубець (27). «Закарпаття» — «Металург» — 1:0. Гол: Савалнієкс (25). «Дніпро» — «Хімік» (Житомир) — 2:1. Голи: Осташов (36), Каретник (82) — у господарів, Лукашенко (76) — у гостей. «Хімік» (Сєвєродонецьк) — «Ворскла» — 0:0, «Сталь» — «Поліграфтехніка» — 1:0. Гол: Гнєздилов (62). На 13-й хвилині Чайка («Сталь») не реалізував пенальті.

«Динамо-2» — «Десна» — 2:0. Стадіон «Динамо». 200 глядачів. 3 градуси тепла. Суддя П. Бондарчук (Чернівці). Голи: Мінтенко (44), Зав'ялов (68).

«Динамо-2»: Шовковський, Алексаненков, Євсєєв, Левченко (Аникєєв), Д. Семчук (Костюк), Таран, Дмитрулін, Зав'ялов, Баланчук, Мінтенко, Кулик (Барановський).

«Десна»: Мелашенко, Пахар, Надточій, Єсаулов (Бєлоусов), Шуман, Четверик, Авраменко (І. Семчук), Кривенок, Бондаренко, Савенчук, Шевченко (Бумштейн).

Рівень футболу у лізі визначається якістю гри не тільки лідерів, а й аутсайдерів. Саме вони зустрілися у Києві. Мушу відзначити, що грали не дворові команди, бо у їхніх складах чимало перспективних гравців. І якщо кияни Алексаненков, Євсєєв, Мінтенко мають практику виступів у командах вищого рангу, то у складі чернігівців таких гравців зараз немає. Але, думаю, фахівці незабаром помітять Мелашенка, Четверика, Савенчука, які виділялися неординарними діями.

Гра аутсайдерів пройшла з перемінним успіхом, але «Динамо» не виграти не мало права. Чому? Матч проходив напередодні дня народження головного тренера команди Віктора Онищенка.

Цікавим був матч в Алчевську, де зустрічалися лідери. «Поліграфтехніці» довелося більше захищатися, мріючи про одну контратаку, яку готовий був завершити влучним ударом Чуйченко. Та господарі не дали такого шансу гостям. Помилку Чайки, котрий не реалізував у першому таймі пенальті, у другому таймі виправив Гнєздилов.

Дивне оголошення прочитав в останньому номері «Українського футболу»: продається футбольна команда СК «Одеса». Подумав — жарт. Ні, поруч повідомлялися й телефони, за якими можна отримати довідки. Мабуть, господар для однієї з найстаріших команд ліги поки що не знайшовся, бо тільки цим можна пояснити поразки одеситів в останніх іграх. Провал у Стриї підтвердив: клуб перебуває в нокауті. У цьому матчі гравцеві Стрия Редушку вдалося забити аж чотири м'ячі. І він одразу опинився серед кращих бомбардирів ліги.

А очолює список бомбардирів ліги Роман Григорчук («Прикарпаття») — 10 м'ячів, у Сергія Чуйченка («Поліграфтехніка»), Сергія Турянського («Прикарпаття») й Анатолія Редушка — по 9 м'ячів.

Турнірну таблицю знову очолили «Дніпро» і «Сталь», у яких по 22 очка. «Прикарпаття» і «Поліграфтехніка» мають по 21 очку.

Дмитро КОМАРЕНКО.

Хокей. Чемпіонат МХЛ. «Сокіл» — «Спартак» — 4:2.

ГОЛОС України
ЗАСНОВНИК — ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
ГАЗЕТА ВИХОДИТЬ з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.
Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в. о. заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО (заст. головного редактора), А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.
Рукописів не повертаємо.
Листування з читачами — тільки на сторінках газети.
За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.

☆ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
☆ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.
Індекс 60955.

Комбінат друку видавництва «Преса України».
252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
1 2 3 4 5 6 7 8 9
Зам. 0312207.

1, 3, 4, 5, 6 сторінки набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».

порушена передбачена Конституцією процедура їхнього розгляду, ухвалення або надання чинності.

Рішення Конституційного Суду про невідповідність законів чи інших нормативних актів або їхніх окремих положень Конституції, законам чи належним чином укладеним і ратифікованим міжнародним угодам України припиняє чинність цих актів з моменту введення їх в дію, якщо вони введені в дію після дня початку Конституційним Судом судочинства, а тих, що введені в дію до дня початку здійснення Конституційним Судом судочинства, — з дня прийняття Конституційним Судом цього рішення.

Правовідносини, які виникли внаслідок неправочинного акта, регулюються органом, який прийняв такий акт, а в разі неспроможності цього органу — за його клопотанням компетентним вищестоящим органом.

Матеріальна і моральна шкода, завдана фізичним і юридичним особам неконституційними актами і діями, відшкодовується державою.

Стаття 202. Компетенція Конституційного Суду не поширюється на судові рішення, акти органів дізнання, попереднього розслідування і прокуратури з конкретних справ.

РОЗДІЛ XI.
ДЕРЖАВНІ СИМВОЛИ

Стаття 203. Символами державності України є герб, прапор і гімн.

Стаття 204. Державним гербом України є Тризуб золотої барви на синьому щиті.

Стаття 205. Державним прапором України є прямокутне полотнище, яке складається з двох рівноширокиx горизонтальних розташованих смуг: верхньої — синього кольору, нижньої — жовтого кольору, з зображенням Тризуба золотої барви у верхній частині на відстані однієї третини від древка.

Співвідношення ширини прапора і його довжини — 2:3.

Стаття 206. Державним гімном України є національний гімн «Ще не вмерла Україна».

Стаття 207. Столицею України є місто Київ.

Стаття 208. Національним святом України є День Незалежності — 1 грудня.

РОЗДІЛ XII.
ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО КОНСТИТУЦІЇ І КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАКОНІВ

Стаття 209. Зміни і доповнення до Конституції можуть вноситися за ініціативою не менше однієї третини складу Верховної Ради або у порядку народної ініціативи, підтриманої підписами не менше 1 мільйона виборців.

Закон про внесення змін і доповнень до Конституції в порядку здійснення народної ініціативи приймається всеукраїнським референдумом.

Закон про внесення змін і доповнень до Конституції в порядку здійснення парламентської ініціативи приймається Верховною Радою не менше ніж двома третинами голосів від встановленого Конституцією її складу і затверджується всеукраїнським референдумом.

Стаття 210. Не можуть бути внесені зміни і доповнення до Конституції, якщо вони спрямовані проти національної незалежності і територіальної цілісності України, чи мають на меті зміну конституційного ладу, обмеження закріплених Конституцією форм власності й скасування прав людини. Не допускається внесення змін і доповнень до Конституції в умовах надзвичайного стану.

Закон про внесення змін і доповнень до Конституції не підлягає скріпленню Президентом.

Стаття 211. Закони, які у Конституції іменуються конституційними, приймаються, змінюються і доповнюються не менше ніж двома третинами голосів від встановленого Конституцією складу Верховної Ради.

Конституційні закони можуть бути прийняті, змінені чи доповнені при наявності висновку Конституційного Суду про конституційність проектів цих законів, змін чи доповнень до них.

Конституційні закони, зміни і доповнення до них не підлягають скріпленню Президентом.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ ПРОЕКТУ НОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

1. ГОЛУБЕЦЬ МИХАЙЛО АНДРІЙОВИЧ — народний депутат України, академік АН України
2. ГРОШЕВИЙ ЮРІЙ МИХАЙЛОВИЧ — доктор юридичних наук, професор Української юридичної академії
3. ВАСИЛЕНКО ВОЛОДИМИР АНДРІЙОВИЧ — Надзвичайний і Повноважний Посол України у Королівстві Бельгія, доктор юридичних наук, професор
4. ЗАЄЦЬ АНАТОЛІЙ ПАВЛОВИЧ — головний науковий консультант Секретаріату Верховної Ради України, кандидат юридичних наук
5. КАМПО ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ — заступник міністра культури України, кандидат юридичних наук
6. КОЗЮБРА МИКОЛА ІВАНОВИЧ — завідуючий кафедрою теорії держави і права Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка, доктор юридичних наук, професор
7. КОПЕЙЧИКОВ ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ — доктор юридичних наук, професор Української академії внутрішніх справ
8. КОРНІЄНКО МИКОЛА ІВАНОВИЧ — заступник керівника групи наукових консультантів Секретаріату Верховної Ради України, професор
9. МАРТИНЕНКО ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ — професор Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка
10. МАЦЮК АНАТОЛІЙ РОМАНОВИЧ — керівник групи наукових консультантів Секретаріату Верховної Ради України, доктор юридичних наук, професор
11. НОСОВ ВЛАДИСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ — народний депутат України
12. ПУХТИНСЬКИЙ МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ — помічник Президента України, кандидат юридичних наук
13. ТИХОНОВА ЄВГЕНІЯ АНТОНІВНА — доктор юридичних наук, професор Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка
14. ЧУМАК АРКАДІЙ СТЕПАНОВИЧ — народний депутат України
15. ШИШКІН ВІКТОР ІВАНОВИЧ — народний депутат України, кандидат юридичних наук
16. ЦВІК МАРК ВЕНІАМІНОВИЧ — доктор юридичних наук, професор Української юридичної академії
17. ЮЗЬКОВ ЛЕОНІД ПЕТРОВИЧ — Голова Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, професор Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка

ПРОЕКТ
В редакції від 26 жовтня 1993 р.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД,

ВИРАЖАЮЧИ	свою суверенну волю,
СПИРАЮЧИСЬ	на багатовікову історію українського національного державотворення,
ДБАЮЧИ	про забезпечення усіх прав і свобод людини, гідних умов її життя,
ПРАГНУЧИ	до збереження і зміцнення соціальної злагоди,
ПІКЛУЮЧИСЬ	про побудову і розвиток громадянського суспільства,
БАЖАЮЧИ	вільно жити в демократичній правовій державі,
КЕРУЮЧИСЬ	Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, підтвердженим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням,
УСВІДОМЛЮЮЧИ	відповідальність перед нинішніми і прийдешніми поколіннями,
ЗАТВЕРДЖУЄ	цю Конституцію і проголошує її ОСНОВНИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ

РОЗДІЛ І.

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ

Стаття 1. Україна є демократичною правовою соціальною державою.

Стаття 2. Конституційний лад України грунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю, пріоритеті її прав і свобод.

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Держава відповідальна перед людиною і суспільством за свою діяльність.

Стаття 3. Україна є республікою. Вся влада в Україні належить народові.

Український народ, який складають громадяни України усіх національностей, є єдиним джерелом влади.

Влада народу (народовладдя) здійснюється на основі Конституції України безпосередньо і через систему державних органів і органів місцевого самоврядування.

Державна влада здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову.

Кожна влада при виконанні своїх функцій діє у встановлених Конституцією межах.

Від імені народу в межах Конституції України виступає виключно Верховна Рада України.

Жодна частина народу, жодна політична партія, громадська організація, інше угруповання чи окрема особа не можуть присвоювати право здійснювати державну владу.

Стаття 4. Конституція визнає і гарантує місцеве самоврядування.

Відносини органів державної влади і місцевого самоврядування регулюються законом.

Стаття 5. Вибори в Україні є вільними, відбуваються періодично і проводяться на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Виборцям гарантується вільне волевиявлення.

Стаття 6. В Україні діє принцип верховенства права, на якому грунтується ця Конституція.

Конституція має найвищу юридичну силу. Норми Конституції є нормами прямої дії. Закони та інші правові акти не повинні суперечити Конституції та конституційним законам України.

Громадяни здійснюють свої права за принципом «дозволене все, що не заборонене законом».

Державні органи, органи місцевого самоврядування, посадові особи здійснюють повноваження за принципом «дозволене лише те, що визначене законом».

Стаття 7. Державною мовою в Україні є українська мова.

В місцях компактного проживання однієї або декількох національних груп поряд з державною мовою може вживатись як офіційна в державних органах та установах мова, прийнятна для більшості жителів даного населеного пункту.

Стаття 8. Держава сприяє консолідації і розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності усіх національних меншин.

Україна виявляє піклування про задоволення національно-культурних духовних і мовних потреб українців, що проживають за межами держави.

Стаття 9. Суспільне життя в Україні базується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.

В Україні гарантується рівне право громадян і громадських об'єднань на участь у державних справах і політичному житті.

Закон гарантує рівний захист усіх форм власності і видів господарювання, соціальну спрямованість економіки.

Жодна ідеологія не повинна обмежувати свободу переконань, поглядів, думок і не може визнаватись офіційною державною ідеологією.

Стаття 10. Територія України є единою, недоторканою і цілісною.

Стаття 11. Україна визнає пріоритет загальнолюдських цінностей, дотримується загальновизнаних принципів міжнародного права.

Зовнішня політика України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства на основі неухильного додержання принципів поваги до державного суверенітету і суверенної рівності; незастосування сили чи погрози силою; непорушності кордонів і територіальної цілісності держав; невтручання у внутрішні справи; поваги прав людини і основних свобод; співпраці між державами; сумлінного виконання міжнародних зобов'язань; мирного врегулювання спорів.

Належним чином ратифіковані або схвалені й офіційно опубліковані міжнародні договори України становлять частину її законодавства і є обов'язковими для виконання.

Стаття 12. Громадяни України мають право чинити опір і перепони будь-кому, хто здійснює спробу насильницької ліквідації української державності, конституційного ладу, встановленого цією Конституцією, порушення територіальної цілісності чи чинить дії, спрямовані на захоплення державної влади.

РОЗДІЛ ІІ.

ПРАВА, СВОБОДИ І ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

ГЛАВА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 13. Усі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах.

Природні права і свободи людини є невід'ємними.

Стаття 14. Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, становлять основу будь-яких інших прав і свобод особи і не є вичерпними.

Конституційні права і свободи не можуть бути скасовані.

Стаття 15. Громадяни України мають рівні конституційні права і свободи та рівні перед законом незалежно від походження, соціального і майнового стану, посади, статі, раси, національності, мови, релігії, політичних та інших переконань, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин.

Ніхто не може користуватися перевагами і пільгами, не встановленими законом.

Здійснення особою своїх прав і свобод не повинно порушувати прав і свобод інших осіб.

Стаття 16. Кожний має право на збереження і захист своєї національної належності.

ГЛАВА 2. ГРОМАДЯНСТВО

Стаття 17. В Україні існує єдине громадянство.

Громадянин України не може одночасно мати громадянство іншої держави.

Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права на вихід з громадянства України.

Підстави набуття і втрати громадянства України визначаються конституційним законом про громадянство України.

Стаття 18. Громадянин України не може бути вигнаний за її межі або виданий іноземній державі.

Стаття 19. Україна гарантує своїм громадянам піклування та захист за її межами.

Стаття 20. Правове становище іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають на території України, визначається законом, який не може суперечити загальновизнаним принципам міжнародного права.

Іноземним громадянам та особам без громадянства може бути наданий політичний притулок.

Стаття 191. Районні, міські (міст обласного і загальнодержавного значення) Ради координують роботу сільських, селищних, міських (міст районного значення) Рад при проведенні ними міжтериторіальних заходів, забезпечують збалансування сільських, селищних і міських бюджетів.

Міські Ради міст обласного і загальнодержавного значення мають право вирішувати питання про ліквідацію існуючих або створення нових районів у місті, про поділ міста на інші одиниці з метою утворення там своїх територіальних органів управління.

Стаття 192. Органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень вирішують питання господарського, соціального, культурного, природоохоронного значення, розробляють, затверджують і виконують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць, встановлюють передбачені законом місцеві податки і збори, розпоряджаються комунальною власністю, вирішують інші питання, що випливають з потреб відповідного територіального колективу громадян.

Майно, доходи і комунальні підприємства є виключною власністю територіальних колективів, на яку поширюються ті ж гарантії, що і на інші форми власності, закріплені цією Конституцією.

Відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, а також особами, майно яких не належить до комунальної власності, будуються на податковій і договірній основі.

Стаття 193. Органи місцевого самоврядування ухвалюють рішення.

Рішення органів місцевого самоврядування доводяться до відома тих, кого вони стосуються і є обов'язковими для виконання на відповідній території. Вони не повинні суперечити Конституції, законам України, іншим правовим актам.

Рішення органів місцевого самоврядування у разі їх невідповідності Конституції, законам України чи іншим правовим актам призупиняються обласною (земельною) Радою або виконавчим комітетом області (землі) до прийняття рішення відповідним судом, до компетенції якого належить розгляд цих справ.

Стаття 194. Повноваження органів місцевого самоврядування можуть бути припинені достроково Верховною Радою за поданням Президента, якщо ці органи порушують Конституцію, Закони України та Укази Президента України.

Повноваження органів місцевого самоврядування визначаються Законом України «Про місцеве самоврядування».

Повноваження органів місцевого самоврядування міста Києва визначаються також Законом про столицю України — місто Київ.

РОЗДІЛ X.

ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЇ

Стаття 195. Охорону Конституції здійснює Конституційний Суд України.

Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність (конституційність) законів та інших правових актів Конституції України та конституційним законам України.

Повноваження і порядок розгляду справ визначаються законами про Конституційний Суд України і конституційне судочинство.

Стаття 196. Конституційний Суд України складається з 15 суддів, включаючи Голову Конституційного Суду.

Суддею Конституційного Суду може бути призначений громадянин України, який має виборче право, досяг на день обрання не менше 35 років, має стаж практичної, наукової або педагогічної роботи в галузі права не менше 10 років.

Голова Конституційного Суду призначається таємним голосуванням на засіданні Верховної Ради.

Кандидатуру на посаду Голови Конституційного Суду вносять у Верховну Раду спільно Голова Верховної Ради і Президент.

У разі, коли Голова Верховної Ради і Президент не дійдуть згоди щодо кандидатури на посаду Голови Конституційного Суду, запропоновані ними кандидатури вносяться у Верховну Раду як альтернативні.

Судді Конституційного Суду в однаковій кількості — по 7 суддів Конституційного Суду — призначаються Президентом України і Верховною Радою України.

Голова і судді Конституційного Суду України призначаються терміном на 10 років. Їхнє повторне призначення не допускається.

Стаття 197. Судді Конституційного Суду при виконанні своїх повноважень є незалежними і підкоряються тільки Конституції України, законам про Конституційний Суд і Конституційне судочинство.

На суддів Конституційного Суду поширюються вимоги несумісності їхніх посад, які встановлені статтею 153 цієї Конституції.

Судді Конституційного Суду користуються парламентською недоторканністю, встановленою статтею 103 цієї Конституції.

Стаття 198. Повноваження судді Конституційного Суду припиняються достроково у зв'язку з

1) його проханням про відставку;

2) втратою громадянства України або виїздом на постійне проживання за межі України;

3) неможливістю виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

4) досягненням граничного віку, встановленого законом;

5) порушенням ним вимог несумісності, які встановлені статтею 153 Конституції;

6) порушенням присяги;

7) усуненням з посади в порядку імпічменту.

Рішення про дострокове припинення повноважень суддів Конституційного Суду ухвалює Верховна Рада.

Стаття 199. Конституційний Суд розглядає справи про відповідність Конституції і конституційним законам України (конституційність):

1) чинних законів та інших актів Верховної Ради;

2) Конституції та законів Республіки Крим;

3) указів Президента, актів Кабінету Міністрів;

4) актів міністрів та інших керівників центральних органів виконавчої влади України;

5) актів обласних (земельних) Рад і обласних (земельних) виконавчих комітетів;

6) актів місцевого самоврядування.

Ці справи розглядаються за поданням Президента, Голови Верховної Ради України, не менше однієї п'ятої депутатів України, Голови Верховного Суду, Голови Вищого господарського суду, Генерального прокурора, Верховної Ради Республіки Крим, обласних (земельних) Рад.

Конституційний Суд розглядає справи про конституційність законів та інших правових актів за скаргою громадянина, якщо справа, з приводу якої він скаржиться, розглядалася загальними судами і по ній прийнято Верховним Судом остаточне судове рішення, і якщо він вважає, що закон чи інший правовий акт, який було застосовано при вирішенні цієї справи, суперечить Конституції.

З питань, визначених цією статтею, Конституційний Суд ухвалює рішення, які є обов'язковими на всій території України для законодавчих, виконавчих і судових органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій посадових осіб, громадян та їхніх об'єднань.

Стаття 200. За поданням Верховної Ради Конституційний Суд дає висновки про:

1) відповідність Конституції міжнародних міждержавних договорів України, внесених у Верховну Раду для ратифікації;

2) дотримання Конституції України Президентом;

3) дотримання Конституції України Прем'єр-Міністром, іншими посадовими особами, які призначаються чи затверджуються Верховною Радою (за винятком суддів Конституційного Суду).

Стаття 201. Закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду визнаються неконституційними повністю або в певній частині, якщо вони не відповідають Конституції або була

ГЛАВА 21. ОБЛАСТІ (ЗЕМЛІ)

Стаття 177. Області (землі) самостійно вирішують питання, віднесені до їх відання Конституцією та законами України.

Правовий статус областей (земель) визначається цією Конституцією і конституційним законом України.

Межі між областями (землями), областями (землями) і Республікою Крим можуть бути змінені угодами між ними за згодою Верховної Ради України.

Стаття 178. Області (землі) здійснюють нормативне регулювання, а також розпорядчі і контрольні повноваження в обсязі і на умовах, передбачених для Республіки Крим в статтях 170 і 171, за винятком п.п. 11 — 13 статті 171 цієї Конституції і питань, переданих законами України органам місцевого самоврядування.

Конституційним законом України областям (землям) можуть бути додатково делеговані й інші повноваження.

На області (землі) поширюються також права та вимоги, передбачені статтями 174 і 175 цієї Конституції.

Стаття 179. Органи державної влади області (землі) діють в межах власних повноважень на основі Конституції і Законів України, Указів Президента, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів.

Стаття 180. В областях (землях) для вирішення питань, віднесених Конституцією і конституційними законами України до їх відання, створюються обласні (земельні) Ради і обласні (земельні) виконавчі комітети, які діють за принципом розподілу влад.

Стаття 181. Обласна (земельна) Рада складається з депутатів, які обираються терміном на 4 роки по виборчих округах з приблизно рівною кількістю виборців.

Кількісний склад обласних (земельних) Рад визначається самими Радами, але не повинен перевищувати 75 депутатів.

Стаття 182. Обласна (земельна) Рада із числа депутатів обирає голову обласної (земельної) Ради.

Голова обласної (земельної) Ради:

1) організує роботу Ради, веде її засідання;

2) здійснює загальне керівництво підготовкою питань, які підлягають розгляду на засіданнях Ради, підписує акти, ухвалені Радою;

3) представляє Раду у зносинах з державними органами, громадськими об'єднаннями, органами місцевого самоврядування, підприємствами, організаціями, установами і громадянами;

4) формує секретаріат Ради і організує його роботу;

5) розпоряджається бюджетними асигнуваннями, які виділяються на утримання Ради і її функціонування;

6) здійснює інші функції, передбачені законом.

Стаття 183. Обласна (земельна) Рада здійснює нормотворчі, установчі і контрольні функції у межах і порядку, визначених конституційним законом України.

З питань, віднесених до її компетенції, обласна (земельна) Рада ухвалює рішення, які є обов'язковими для виконання на території області (землі).

Стаття 184. Повноваження обласної (земельної) Ради можуть бути достроково припинені у випадках:

— якщо вона прийняла рішення, спрямоване на порушення територіальної цілісності України, самочинну зміну її державно-територіального устрою;

— грубо порушила Конституцію і закони України та не бажає привести своє рішення у відповідність з ними;

— не може приймати рішення через неможливість сформувати на протязі двох місяців депутатську більшість у своєму складі.

Рішення про дострокове припинення повноважень і призначення нових виборів обласної (земельної) Ради приймає Верховна Рада України за поданням Президента.

Стаття 185. Обласний (земельний) виконавчий комітет є органом державної виконавчої влади.

Очолює обласний (земельний) виконавчий комітет голова обласного (земельного) виконавчого комітету, який обирається населенням області (землі) на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні і затверджується указом Президента України.

Склад обласного (земельного) виконавчого комітету затверджується обласною (земельною) Радою за поданням голови обласного (земельного) виконавчого комітету.

Обласний (земельний) виконавчий комітет підконтрольний і підзвітний обласній (земельній) Раді, а також підпорядкований Кабінету Міністрів та Президенту України.

Стаття 186. Голова обласного (земельного) виконавчого комітету організує роботу обласного (земельного) виконавчого комітету, здійснює керівництво його апаратом, контролює додержання Конституції, забезпечує реалізацію законів України, указів і розпоряджень Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, а також координує і контролює діяльність органів внутрішніх справ, національної безпеки, оборони та інших органів в областях (землях), що підпорядковані центральним органам державної виконавчої влади.

Стаття 187. Обласна (земельна) Рада двома третинами голосів від загальної кількості депутатів може виразити недовір'я голові обласного (земельного) виконавчого комітету, що тягне за собою відставку усього його складу.

У випадку грубого порушення Конституції, законів України, указів і розпоряджень Президента, постанов чи розпоряджень Кабінету Міністрів України голова обласного (земельного) виконавчого комітету може бути усунутий з посади указом Президента України.

ГЛАВА 22. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 188. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними колективами сіл, селищ, міст і районів безпосередньо і через обрані ними органи.

Органами місцевого самоврядування є сільські, селищні, районні і міські Ради.

Система місцевого самоврядування включає також місцеві референдуми та інші форми територіальної самоорганізації громадян.

Стаття 189. Сільські, селищні, районні, міські Ради складаються із радників, які обираються виборцями терміном на 2 роки.

(Варіант: Районні Ради складаються з радників, які обираються за певними квотами сільськими, селищними, міськими (міст районного значення) Радами).

Кількісний склад Рад визначається самими Радами, але не більше 30 радників).

Очолює сільську, селищну, районну, міську Раду голова, який обирається на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Голова Ради є одночасно головою виконавчого органу сільської, селищної, районної, міської Ради.

Стаття 190. Органи місцевого самоврядування мають право юридичної особи і наділяються власною компетенцією, яка не може бути змінена інакше як законом або договором. У межах своєї компетенції ці органи діють незалежно і самостійно. Не допускається втручання з боку державних органів і їхніх посадових осіб в законну діяльність місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування різних рівнів за взаємною згодою, на підставі договорів, можуть перерозподіляти між собою окремі повноваження з урахуванням місцевих демографічних, територіальних, економічних умов і національних особливостей.

Органи місцевого самоврядування можуть делегувати частину своїх повноважень органам самоврядування, які створюються за місцем проживання громадян (будинках, вулицях, кварталах, мікрорайонах, житлових комплексах і т.п.), передавати їм відповідні кошти, а також матеріально-технічні та інші ресурси, необхідні для здійснення цих повноважень.

У порядку і в межах, встановлених законом, органи місцевого самоврядування здійснюють делеговані їм повноваження органів державної виконавчої влади.

ГЛАВА 3. ГРОМАДЯНСЬКІ І ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

Стаття 21. Кожна людина має невід'ємне право на життя і не може бути свавільно його позбавлена.

Закон захищає життя людини від будь-яких протиправних посягань.

Кожний має право захищати своє життя і життя інших осіб усіма законними засобами від будь-яких протиправних посягань.

Смертна кара до її повної відміни може застосовуватися відповідно до закону як виняткова міра покарання за навмисне вбивство і лише за вироком суду присяжних.

Стаття 22. Кожна людина має право на свободу, особисту недоторканність та повагу її гідності.

Арешт, тримання під вартою або інше обмеження особистої свободи у будь-якій формі не допускаються інакше, як на підставі вмотивованого рішення суду чи санкції прокурора, яка може бути оскаржена до суду, і тільки у випадках, передбачених законом.

У невідкладних випадках, зумовлених необхідністю попередження або припинення злочинів, уповноважені на те органи можуть затримувати підозрюваних осіб, про що протягом 24 годин вони повинні повідомити мирового суддю.

Якщо мировий суддя протягом наступних 24 годин не прийме вмотивованого рішення про тримання під вартою, затримана особа негайно звільняється.

Кожному затриманому чи заарештованому повинно бути невідкладно повідомлено про мотиви затримання чи арешту та роз'яснені його права.

Стаття 23. Ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстоких, нелюдських або таких, що принижують його гідність, поводження чи покарання.

Жодна особа не може бути без її вільної згоди піддана медичним, науковим чи іншим дослідам.

Стаття 24. Кожній людині гарантується недоторканість житла.

Не допускається проникнення в житло й інші володіння людини, проведення в них обшуку та огляду інакше, як за вмотивованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у скоєнні злочину, врятуванням життя та майна, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення в житло і інші володіння людини, проведення в них обшуку і огляду.

Стаття 25. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть допускатися за рішенням суду чи санкцією прокурора для запобігання злочинів чи з'ясування істини в ході розслідування і розгляду кримінальних справ.

Стаття 26. Громадянам України гарантується свобода пересування і вільного вибору місця проживання, за винятком обмежень, які встановлюються законом в інтересах охорони здоров'я, боротьби з епідеміями і стихійним лихом, попередження злочинів.

Кожний громадянин має право вільно покинути територію України і повернутися до неї при умові виконання обов'язків, що накладаються законом.

Стаття 27. Ніхто не може зазнавати свавільного втручання у його особисте і сімейне життя.

Не допускаються збирання, зберігання, використовування і поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати невірогідну інформацію, а також відшкодування матеріальної і моральної шкоди, спричиненої оприлюдненням або використанням такої інформації.

Стаття 28. Кожний має право на свободу думки, совісті і релігії.

Це право включає свободу сповідувати чи не сповідувати релігію, змінювати її, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Забороняється вимагати від священослужителів відомості, одержані ними при сповіді віруючих.

Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань, за винятком виконання військового обов'язку. У разі коли виконання військового обов'язку суперечить релігійним переконанням громадянина, він має бути замінений виконанням альтернативної (невійськової) служби.

Стаття 29. Кожному гарантується свобода слова та вільне виявлення в будь-якій формі своїх поглядів і переконань.

Кожний має право вільно і незалежно від державних кордонів шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово чи за допомогою друку або іншими способами на свій вибір.

Обмеження цього права визначається лише в законі з метою охорони державної та іншої захищеної законом таємниці, а також захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 30. Кожний громадянин має право у порядку, визначеному в законі, знайомитися з відомостями про нього та будь-якою інформацією в державних органах і установах, органах місцевого самоврядування, яка зачіпає його права і інтереси, і не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Стаття 31. Громадяни України мають право на свободу об'єднання для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення економічних, політичних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Ніхто не може бути примушений до вступу у будь-яке об'єднання, обмежений у правах або мати переваги у зв'язку з належністю чи неналежністю до нього.

Не допускається об'єднання громадян у випадках, передбачених статтею 86 цієї Конституції.

Стаття 32. Громадяни мають право вільно обирати і бути обраними до відповідних органів державної влади і самоврядування.

Стаття 33. Визнається право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації.

Про проведення зборів, мітингів і демонстрацій в громадських місцях повідомляються державні органи чи органи місцевого самоврядування.

Закон встановлює вимоги до порядку здійснення цього права з метою забезпечення громадського порядку, безпеки, прав і свобод інших осіб.

Стаття 34. Кожний громадянин, який має право голосу, користується рівним правом доступу до зайняття державних посад, а також посад в органах місцевого самоврядування.

Кваліфікаційні та інші вимоги до кандидатів на відповідні посади визначаються законом. Заміщення цих посад здійснюється, як правило, за конкурсом.

Стаття 35. Усі мають право направляти індивідуальні й колективні письмові звернення до державних органів, органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб, які зобов'язані розглядати їх, давати вмотивовані, юридично обгрунтовані відповіді в установлений законом термін і вживати щодо цих звернень необхідних заходів.

ГЛАВА 4. ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ, ЕКОЛОГІЧНІ І КУЛЬТУРНІ ПРАВА

Стаття 36. Громадяни України мають право на приватну власність, тобто право володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном, засобами виробництва, природними ресурсами, що їм належать відповідно до чинного законодавства, та результатами інтелектуальної праці.

Ніхто і ні за яких обставин не може бути протиправно позбавлений своєї власності.

Здійснення громадянами права власності не повинно порушувати прав інших осіб.

Недоторканість приватної власності і право її успадкування гарантуються законом і забезпечуються судовим захистом.

Кожний має право охороняти свою власність усіма законними засобами.

Стаття 37. Громадяни України мають право користуватися природними та іншими об'єктами суспільної власності для задоволення своїх потреб відповідно до законів України.

Стаття 38. Громадяни України мають право на під-

приємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Забороняється підприємницька діяльність депутатів Верховної Ради України, депутатів Верховної Ради Республіки Крим, обласних (земельних) Рад, посадових осіб органів законодавчої і виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суду, прокуратури, слідства, служби безпеки, внутрішніх справ і військовослужбовців.

Стаття 39. Громадяни України мають право на працю, яку вони вільно обирають або на яку погоджуються.

Держава створює умови для повної зайнятості працездатного населення, рівні можливості для громадян у виборі професії і роду трудової діяльності, здійснює програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки працівників.

Наймодавець зобов'язаний забезпечити умови праці, що відповідають вимогам безпеки та гігієни праці і не є шкідливими. Відповідні стандарти умов праці встановлюються законом.

Використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова, альтернативна їй невійськова служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком суду або у відповідності з законами про надзвичайний і воєнний стан.

Заробітна плата не може бути нижчою мінімального розміру, який встановлюється державою за участю професійних спілок, і має забезпечувати такий прожитковий мінімум для працівника і його сім'ї, який відповідає науково обгрунтованим фізіологічним і соціально-культурним потребам людини.

Кожному гарантується захист від незаконного звільнення та матеріальне забезпечення у випадку безробіття з незалежних від нього причин не нижче прожиткового мінімуму.

Стаття 40. Громадяни України мають право на відпочинок і дозвілля.

Максимальна тривалість робочого часу і мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, а також інші основні умови здійснення цього права встановлюються законом.

Стаття 41. Визнається право працюючих на страйк з метою захисту їхніх колективних економічних і соціальних прав і інтересів.

Страйк не допускається, якщо він може створити реальну загрозу життю і здоров'ю людей.

Ніхто не може бути примушений до участі у страйку.

Забороняються будь-які обмеження прав і переслідування працівника та його звільнення з роботи за участь у страйку, проведеному згідно з законом.

Забороняється страйк суддів, посадових осіб органів законодавчої і виконавчої влади, прокуратури, попереднього слідства, працівників служби зв'язку і транспорту, безпеки, внутрішніх справ і військовослужбовців.

Стаття 42. Громадяни України мають право на соціальне забезпечення в старості, у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, інвалідності, нещасного випадку, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків державних і приватних установ, бюджетних та інших джерел соціального забезпечення.

Пенсії та інші види соціальної допомоги, які є основним джерелом існування, повинні забезпечувати рівень життя людини, не нижчий прожиткового мінімуму, встановленого державою за участю профспілок.

Стаття 43. Громадяни України мають право на житло.

Особам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату у відповідності з встановленими законом нормами.

Ніхто не може бути примусово позбавлений житла без законних на те підстав і не інакше, як за рішенням суду.

Стаття 44. Громадяни України мають право на охорону здоров'я.

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм, розширенням мережі державних і комунальних медичних установ і підприємств. Гарантується медичне страхування.

В державних і комунальних установах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно за рахунок бюджетних коштів, страхових внесків та інших надходжень.

Стаття 45. Громадяни України мають право на освіту.

Гарантується загальнодоступність і безоплатність дошкільної, середньої загальної, середньої професійної та вищої освіти в державних і комунальних учбових закладах.

Рівень обов'язкової освіти встановлюється законом.

Стаття 46. Кожний має право на екологічно безпечні для життя і здоров'я навколишнє середовище, продукти харчування і предмети побуту.

Закон гарантує кожному право вільного доступу до вірогідної інформації про стан природного середовища, умови життя і праці, якість продуктів харчування і предметів побуту, а також право на поширення такої інформації.

Приховування або спотворення службовими особами інформації про факти, що завдають шкоди здоров'ю людей, караються законом.

Стаття 47. Громадянам України гарантується свобода викладацької та іншої творчої діяльності й досліджень в галузі науки, техніки, культури і забезпечується загальнодоступність надбань національної і світової науки та культури, які є у публічних фондах.

ГЛАВА 5. ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД

Стаття 48. Громадянам України гарантується рівний захист законом.

Усі права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Кожний має право законними засобами реагувати на порушення своїх прав і свобод.

Стаття 49. Гарантується право кожного знати свої права й обов'язки. З цією метою держава у встановлений законом термін публікує і робить загальнодоступними усі закони та інші нормативні акти.

Не доведені належним чином до відома населення закони та інші нормативні акти є нечинними і не підлягають виконанню і застосуванню.

Стаття 50. Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази навіть в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

За видання і виконання очевидно злочинного розпорядження чи наказу наступає юридична відповідальність.

Стаття 51. Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності за одне і те ж правопорушення.

Стаття 52. Принцип презумпції невинуватості гарантується.

Особа вважається невинуватою, поки її вина не буде доведена в законному порядку і встановлена обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість.

Звинувачення не може грунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви у справі тлумачаться на користь підозрюваної, звинувачуваної чи підсудної особи.

Ніхто не може бути підданий кримінальному покаранню інакше, як за вироком суду.

У випадку відміни судового вироку як неправосудного держава відшкодовує повну матеріальну і моральну шкоду тим, кому вона заподіяна.

Стаття 53. Особа не несе відповідальності за відмову давати свідчення чи пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Підозрюваний, звинувачуваний чи підсудний має право на захист, адвокатську та іншу кваліфіковану правову допомогу.

РОЗДІЛ IX. ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ І ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ГЛАВА 19. ПРИНЦИПИ ТА СИСТЕМА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Стаття 164. Територіальний устрій України грунтується на засадах єдності і цілісності державної території, комплексності соціально-економічного розвитку, децентралізації і керованості її частин з урахуванням економічних, історичних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Стаття 165. Територіальна організація України спрямована на забезпечення поєднання загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів.

Стаття 166. Систему територіального устрою України складають Республіка Крим, області (землі), міста, райони, селища і села.

ГЛАВА 20. РЕСПУБЛІКА КРИМ

Стаття 167. Республіка Крим має правовий статус автономії, який визначається цією Конституцією, конституційним законом України та Конституцією Республіки Крим.

Конституція Республіки Крим відповідає Конституції і законам України.

Стаття 168. Республіка Крим у межах повноважень, встановлених цією Конституцією і конституційним законом України, самостійно вирішує питання, віднесені до її відання, створює і визначає порядок діяльності своїх органів законодавчої і виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Стаття 169. Органи державної влади Республіки Крим діють в межах власних повноважень на основі цієї Конституції і Законів України, Указів Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України.

Стаття 170. Республіка Крим, виходячи з інтересів соціально-економічного розвитку своєї території, при дотриманні основ законодавства України, загальнодержавних інтересів, а також інтересів областей (земель) здійснює нормативне регулювання з наступних питань:

1) сільське господарство і ліси;

2) початкова освіта, ремісниче і професійно-технічне навчання;

3) кар'єри;

4) меліорація;

5) громадські роботи; громадська благодійність та благодійницькі заклади; ремесла і народні промисли;

6) містобудування і житлове господарство;

7) туризм, готельна справа; ярмарки і базари;

8) музеї, бібліотеки, театри, історико-культурні заповідники та інші заклади культури;

9) міська, селищна і сільська міліція;

10) транспорт загального користування, автомобільні шляхи республіканського значення; водопровід;

11) мисливство у внутрішніх лісах і рибальство у внутрішніх водах;

12) санітарна і лікарняна служба.

Стаття 171. Республіка Крим здійснює розпорядчі і контрольні повноваження з наступних питань:

1) здійснення права власності на об'єкти, що належать Республіці Крим;

2) прийняття рішень з питань територіального устрою Республіки Крим (встановлення і зміна меж районів, населених пунктів, віднесення населених пунктів до категорії міст; найменування і перейменування міст, районів, селищ міського типу, сіл) з наступним затвердженням Верховною Радою України;

3) організація і проведення республіканських виборів і референдумів;

4) надання згоди на призначення посадових осіб відомств і установ, що безпосередньо підпорядковані центральним органам;

5) складання і затвердження бюджету на основі єдиної податкової політики України; встановлення доходів, що складають доходну частину бюджету Республіки Крим;

6) розробка і реалізація у відповідності з загальнодержавними програмами програм розвитку економіки Республіки Крим, науково-технічного прогресу, програм соціального і культурного розвитку, раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища; створення і функціонування вільних економічних зон згідно з законодавством України;

7) визначення статусу місцевостей як курортів, встановлення зон санітарної охорони курортів та їх правового режиму;

8) оголошення карантину і зон стихійного лиха;

9) реалізація державної політики в галузі культури, розвитку мови і національних традицій, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, а також використання і охорона історико-культурної спадщини; участь у розробці і реалізації програм України в сфері демографічної і міграційної політики;

10) охорона правопорядку і боротьба із злочинністю;

11) участь (в межах її повноважень) у зносинах України з іншими державами та міжнародними організаціями;

12) утворення і формування органів судової влади відповідно до судової системи України;

13) встановлення почесних звань Республіки Крим та заснування інших нагород.

В Республіці Крим є представництво Президента України.

Представництво Президента здійснює контроль за реалізацією Конституції і законів України, указів Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України.

Уряд Республіки Крим має постійне представництво в столиці України.

Стаття 172. Конституційним законом України Республіці Крим можуть бути додатково делеговані й інші повноваження.

Республіка Крим здійснює свої повноваження в повному обсязі, за винятком тих питань, які законами України передані органам місцевого самоврядування.

Стаття 173. Республіка Крим користується фінансовою самостійністю в межах, встановлених законами України.

У розпорядження Республіки Крим надходять її республіканські податки і збори, а також відрахування з загальнодержавних податків, розмір яких визначається в залежності від її потреб.

Республіка Крим має власність згідно з законодавством України.

Обсяг повноважень Республіки Крим, встановлений цією Конституцією, не може бути змінений без згоди на те Верховної Ради України та Верховної Ради Республіки Крим.

Стаття 174. Республіка Крим не має права встановлювати мито на ввезення або транзит товарів: Не можуть також застосовуватись будь-які інші заходи, які перешкоджають вільному пересуванню осіб і майна на її території.

Стаття 175. Республіка Крим може укладати з областями (землями) угоди, окрім політичних, при умові дотримання законів України.

Стаття 176. Законодавча влада в Республіці Крим належить Верховній Раді Республіки Крим.

Виконавча влада в Республіці Крим належить Уряду Республіки Крим.

Повноваження, порядок формування і діяльність Верховної Ради і Уряду Республіки Крим визначаються конституційним законом України і Конституцією Республіки Крим.

З питань, віднесених до її повноважень, Верховна Рада Республіки Крим приймає закони, а Уряд Республіки Крим — постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на її території.

Правосуддя здійснюється від імені України.

Стаття 148. Судову систему України складають Конституційний Суд України, загальні і господарські суди.

Створення надзвичайних та особливих судів, а також спеціальних позасудових органів, наділених судовою владою, забороняється.

Організація, повноваження і порядок діяльності судів визначаються законами України.

Стаття 149. Конституційний Суд України здійснює правосуддя у межах, визначених Конституцією.

Стаття 150. Правосуддя з цивільних, адміністративних і кримінальних справ здійснюється загальними судами: мировими суддями, районними (окружними), міськими, обласними (земельними) судами, Верховним Судом Республіки Крим і Верховним Судом України.

Судовий нагляд за діяльністю загальних судів здійснює Верховний Суд України.

Стаття 151. Вирішення господарських спорів здійснюється обласними (земельними) господарськими судами, Київським міським господарським судом, Господарським судом Республіки Крим, Вищим господарським судом України.

Судовий нагляд за діяльністю господарських судів здійснює Вищий господарський суд України.

Стаття 152. Судді незалежні при розгляді справ і прийнятті рішень і підкоряються тільки Конституції і закону.

Недоторканність суддів гарантується законом.

Судді незмінювані. Суддя без його згоди може бути звільнений з посади лише за підставами і в порядку, визначеними в законі.

Держава забезпечує належні умови роботи судів і суддів.

У державному бюджеті обов'язково визначаються видатки на утримання судових органів, що гарантують матеріальну незалежність судів та належний рівень соціального захисту суддів. Розмір видатків на утримання судів не може бути змінений без згоди Конституційного Суду України, Верховного Суду України, Вищого господарського суду України.

Стаття 153. Судді не можуть бути членами політичних партій і рухів, брати участь у політичній діяльності, мати будь-який представницький мандат, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової і викладацької.

Статус суддів визначається конституційним законом.

Стаття 154. Судді, крім мирових і суддів Конституційного Суду України, призначаються безстроково за результатами конкурсу.

Судді, які вперше пройшли конкурсний відбір, призначаються терміном на 3 роки.

Мирові судді обираються населенням на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні терміном на 5 років.

Судді Верховного Суду України та Вищого господарського суду України призначаються Верховною Радою України.

Судді Верховного Суду Республіки Крим призначаються Верховною Радою Республіки Крим.

Судді районних, окружних, міських, обласних (земельних) судів та господарських обласних (земельних) судів призначаються Президентом України.

Судді Конституційного Суду України призначаються відповідно до статті 196 Конституції.

Вимоги до кандидатів у судді визначаються законом.

Стаття 155. Для розгляду питань про проходження судової служби, накладання дисциплінарних стягнень на суддів та припинення їхніх повноважень створюються кваліфікаційні і атестаційні комісії.

Повноваження та порядок формування цих комісій визначаються законом.

Стаття 156. Правосуддя здійснюється суддею одноособово, колегією суддів і судом присяжних.

Підсудність справ судам, порядок визначення і залучення присяжних до здійснення правосуддя визначаються законом.

Стаття 157. Розгляд справ у всіх судах усний і відкритий. Слухання справи в закритому засіданні допускається з додержанням усіх правил судочинства і лише у випадку, коли суд вирішить, що гласний розгляд може призвести до розголошення державної, або іншої охоронюваної законом таємниці чи фактів особистого або сімейного життя громадян. Судове рішення оголошується публічно.

Судочинство здійснюється на засадах змагальності та рівноправності сторін.

Стаття 158. Судочинство провадиться державною мовою. В місцях компактного проживання однієї або декількох національних груп судочинство може провадитися мовою, прийнятною для більшості населення даної місцевості.

Особам, які беруть участь у справі і не володіють мовою, якою ведеться судочинство, забезпечується право повного ознайомлення з матеріалами справи, участь у судовому розгляді через перекладача і право виступати у суді рідною мовою.

Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд справи у тому суді, який визначений законом.

Стаття 159. Судове рішення повинно бути вмотивованим, неупередженим і грунтуватися на всебічно розглянутих та об'єктивно доведених фактах.

Судове рішення суду може бути оскаржене в касаційному та апеляційному порядку.

Судові рішення, що набули чинності, є обов'язковими для всіх державних органів, підприємств, установ й організацій, органів місцевого самоврядування, громадян та їхніх об'єднань, посадових та інших осіб і підлягають виконанню на всій території України.

Стаття 160. Матеріальна та моральна шкода, заподіяна внаслідок судової помилки чи незаконних дій органів суду, прокуратури, дізнання і слідства, має бути відшкодована за рахунок держави відповідно до закону.

Б. прокуратура

Стаття 161. На Генерального прокурора України і підпорядкованих йому прокурорів покладаються:

1) нагляд за відповідністю Конституції та законам України правових актів та дій органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування;

2) нагляд за забезпеченням конституційних прав і свобод громадян;

3) нагляд за дотриманням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і попереднє слідство;

4) розслідування злочинів по справах, які віднесені до компетенції органів прокуратури;

5) підтримування державного обвинувачення в суді;

6) нагляд за дотриманням законів у місцях виконання заходів кримінального покарання, а також застосування інших заходів примусового характеру;

7) захист майнових та інших інтересів держави.

Стаття 162. Генеральний Прокурор України призначається Верховною Радою України за поданням Голови Верховної Ради України терміном на 10 років. Прокурори областей (земель), районів (округів) і міст призначаються Генеральним Прокурором України строком на 10 років.

Прокурор Республіки Крим призначається Генеральним Прокурором України за поданням Верховної Ради Республіки Крим. У разі недосягнення протягом трьох місяців згоди між Генеральним Прокурором України і Верховною Радою Республіки Крим питання про призначення прокурора Республіки Крим вирішує Верховна Рада України за поданням альтернативних кандидатур Верховною Радою Республіки Крим і Генеральним Прокурором України.

Стаття 163. На прокурорів й інших посадових осіб прокуратур поширюються вимоги несумісності, які встановлені статтею 153 Конституції.

Організація, повноваження і порядок діяльності Прокуратури України визначаються законом.

Кожний затриманий, взятий під варту чи звинувачений у скоєнні злочину, має право користуватися допомогою адвоката відповідно з моменту затримання, взяття під варту або пред'явлення звинувачення.

Стаття 54. Засуджений користується усіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які випливають із вироку суду і закону, що регулює виконання покарань.

Держава забезпечує гуманне ставлення до осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, відповідає за їхню безпеку.

Стаття 55. Закон не має зворотньої сили, за винятком випадків, коли він поліпшує становище, пом'якшує або скасовує відповідальність особи.

Ніхто не може нести відповідальність за діяння, які під час їх вчинення не визнавалися законом правопорушеннями. Якщо після вчинення правопорушення відповідальність за нього відмінена або пом'якшена новим законом, застосовується новий закон.

Стаття 56. Кожному гарантується право на оскарження в судовому порядку дій державних органів і органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та будь-яких посадових осіб, які порушують чи обмежують його права та свободи.

Кожний має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної і моральної шкоди, заподіяної незаконними діяннями державних органів і органів місцевого самоврядування чи їхніх посадових осіб під час виконання ними службових обов'язків.

Відшкодуванню за рахунок держави підлягає також шкода, заподіяна громадянину внаслідок злочинних посягань, якщо не встановлений злочинець, або якщо він неплатоспроможний.

Стаття 57. Кожний має право на юридичну допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. З метою надання юридичної допомоги діють незалежні об'єднання юристів, а також окремі особи, які мають право надавати таку допомогу.

Стаття 58. Державний контроль за законністю дій посадових осіб, що стосуються прав і свобод громадян, покладається на Уповноваженого Верховної Ради України у правах людини (Народного правозахисника).

Статус і порядок діяльності Уповноваженого Верховної Ради України у правах людини визначаються конституційним законом.

Стаття 59. Конституційні права і свободи особи не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених цією Конституцією і прийнятими на її основі законами, з метою захисту прав і свобод інших осіб, охорони здоров'я та громадської безпеки.

Такі обмеження мають бути мінімальними і відповідати засадам демократичної держави.

У випадках введення воєнного або надзвичайного стану можуть бути обмежені права, передбачені статтями 24, 25, 26, 29, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41 Конституції, і лише на той термін і в тій мірі, які обумовлюються гостротою відповідного стану.

Нагляд за дотриманням умов обмеження конституційних прав і свобод громадян покладається на Уповноваженого Верховної Ради України у правах людини.

ГЛАВА 6. ОСНОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ

Стаття 60. Кожний зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції і законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших осіб.

Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності за виконання обов'язків.

Стаття 61. Захист Батьківщини є обов'язком громадянина України.

Громадяни України несуть військову службу відповідно до закону.

Стаття 62. Кожний зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

Стаття 63. Кожний зобов'язаний не завдавати шкоди природі, історико-культурній спадщині, відшкодовувати завдані їм збитки.

РОЗДІЛ III. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ДЕРЖАВА

ГЛАВА 7. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 64. Громадянське суспільство грунтується на засадах свободи і рівноправності людей, самоорганізації і саморегулювання.

Держава підпорядковується служінню громадянському суспільству і спрямовує свою діяльність на забезпечення рівних можливостей для всіх як основи соціальної справедливості.

Правове регулювання в громадянському суспільстві здійснюється в межах, визначених цією Конституцією, і спрямоване на забезпечення інтересів людини.

ГЛАВА 8. ВЛАСНІСТЬ

Стаття 65. Власність в Україні є приватною і суспільною.

Приватною є власність окремих громадян і їх об'єднань.

Суспільною є державна і комунальна (муніципальна) власність.

Законом гарантується соціальна функція власності.

З метою забезпечення загальнодержавних інтересів закон встановлює вичерпний перелік об'єктів власності, які можуть знаходитись виключно у державній власності.

Стаття 66. В Україні відповідно до закону можуть бути об'єкти права власності іноземних держав, їхніх громадян і міжнародних організацій.

Право приватної власності на землю надається лише громадянам України на підставах і в межах, визначених у законі.

Стаття 67. Примусове відчуження приватної власності може мати місце лише з мотивів суспільної необхідності як виняток і за умови попереднього і повного відшкодування державою її ринкової вартості.

Примусове відчуження приватної власності з наступним повним відшкодуванням її ринкової вартості допускається лише за умов воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може мати місце у випадках, обсязі і порядку, встановлених законом, лише у зв'язку із скоєнням правопорушення.

ГЛАВА 9. ПІДПРИЄМНИЦТВО

Стаття 68. Закон гарантує свободу підприємництва, договорів і сумлінної та ненадмірної конкуренції.

Забороняється безпосереднє втручання державних органів у господарську діяльність приватних та комунальних підприємств за винятком випадків введення воєнного або надзвичайного стану.

Стаття 69. Закон гарантує право трудових колективів брати участь в управлінні державними і комунальними підприємствами, створювати для цього необхідні контрольні та інші громадські (крім політичних) органи та організації.

Стаття 70. Забороняється монополістична діяльність, яка спрямована або призводить до зловживання домінуючим становищем на ринку.

Межі і види державної монополії встановлюються законом.

Стаття 71. Держава захищає інтереси споживачів, підтримує громадські форми їх охорони, здійснює контроль за якістю і безпекою продукції, усіх видів обслуговування.

ГЛАВА 10. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Стаття 72. В Україні визнається пріоритет екології над економікою.

Держава здійснює екологічну політику, спрямовану на забез-

печення екологічної безпеки шляхом раціонального природокористування, охорони навколишнього природного середовища, збереження генетичного фонду живої природи, здійснення екологічної освіти населення.

Стаття 73. В Україні здійснюється державна та заохочується громадська та інші види екологічної експертизи.

Проведення екологічної експертизи є обов'язковим у процесі законотворчої, проектної, господарської та іншої діяльності, наслідки якої впливають на стан навколишнього середовища.

Стаття 74. Будь-які порушення екологічних стандартів, приховування екологічної інформації або її спотворення є суспільно небезпечними і караються законом.

ГЛАВА 11. СІМ'Я

Стаття 75. Закон визнає сім'ю природним, основним соціальним осередком громадянського суспільства.

Стаття 76. Шлюб грунтується на вільній згоді чоловіка і жінки.

Чоловік і дружина у сімейних відносинах мають рівні права і обов'язки.

Стаття 77. Сім'я, материнство, батьківство і дитинство знаходяться під охороною закону.

Стаття 78. Діти рівні перед законом незалежно від походження, громадянського стану батьків, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

Батьки зобов'язані утримувати, виховувати і розвивати своїх дітей до їх повноліття, а також в інших випадках, передбачених законом.

Будь-яке насильство над дитиною і її експлуатація переслідуються законом.

Повнолітні працездатні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків і надавати їм матеріальну допомогу.

Усі турботи, пов'язані з утриманням, вихованням і розвитком дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладаються на державу. Держава заохочує і підтримує громадську благодійницьку діяльність щодо цих дітей.

ГЛАВА 12. ОСВІТА, НАУКА І КУЛЬТУРА

Стаття 79. Держава забезпечує умови для вільного, всебічного розвитку освіти, науки і культури, освоєння духовної спадщини українського народу, світової культури та її примноження.

Закон гарантує усім національним меншинам право на користування й навчання рідною мовою чи вивчення рідної мови в державних навчальних закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, відзначення національних свят, сповідування своєї релігії, створення національних культурних і навчальних закладів та будь-яку іншу діяльність у національно-культурній сфері.

Стаття 80. Державні і комунальні заклади освіти, науки і культури незалежні від політичних партій та інших громадських об'єднань, мають світський характер.

Стаття 81. Держава здійснює необхідний розвиток усіх видів освіти та виховання через систему державних, комунальних та приватних навчальних та виховних закладів.

Закон встановлює загальні норми з питань освіти та єдині зразки документів про освіту. Держава здійснює контроль за їхнім дотриманням.

Стаття 82. Держава забезпечує умови для розвитку фундаментальних наукових досліджень, підготовки наукових кадрів.

Стаття 83. Законом охороняється історико-культурна спадщина незалежно від того, хто є власником її об'єктів.

ГЛАВА 13. ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Стаття 84. Громадськими об'єднаннями визнаються політичні партії, масові рухи, професійні спілки, релігійні організації, добровільні товариства, фонди, асоціації та інші об'єднання громадян, які не мають за мету одержання прибутку.

Усі громадські об'єднання рівні перед законом. Жодне громадське об'єднання не може користуватися пільгами і перевагами, не встановленими законом.

Стаття 85. Не допускається утворення і діяльність громадських об'єднань, що ставлять за мету зміну шляхом насильства конституційного ладу, встановлення тоталітарного режиму та диктатури будь-якого класу чи партії, захоплення державної влади, порушення територіальної цілісності України, підрив її безпеки, утворення незаконних воєнізованих формувань, пропаганду війни, насильства, розпалювання національної, расової, релігійної ворожнечі, зазіхання на права і свободи людини, здоров'я та суспільну мораль.

Громадські об'єднання можуть бути заборонені і розпущені лише в судовому порядку.

Стаття 86. Партії та інші політичні об'єднання громадян сприяють вираженню політичної волі народу, беруть участь у виборах.

Забороняються утворення і діяльність будь-яких структурних підрозділів політичних партій у державних органах і органах місцевого самоврядування (крім партійних фракцій у Верховній Раді України та представницьких органах місцевого самоврядування), військових формуваннях, а також на підприємствах, в установах, організаціях та навчальних закладах.

Рішення громадських об'єднань не є обов'язковими для населення, державних органів і органів місцевого самоврядування.

Стаття 87. Професійні спілки утворюються для захисту економічних і соціальних прав та інтересів трудящих.

Професійні спілки здійснюють свою діяльність на підприємствах і в установах незалежно від форм власності.

Стаття 88. Закон захищає права та інтереси релігійних організацій.

Усі віросповідання, релігійні організації та конфесії є рівними перед законом. Встановлення будь-яких переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання, релігійної організації чи конфесії щодо інших не допускається.

ГЛАВА 14. СВОБОДА ІНФОРМАЦІЇ

Стаття 89. В Україні гарантується свобода інформації. Законом забезпечуються рівні права і можливості доступу до інформації.

Стаття 90. Засоби масової інформації є вільні. Цензура засобів масової інформації забороняється.

Засновниками засобів масової інформації можуть бути фізичні та юридичні особи.

Не допускається монополізація будь-якого виду засобів масової інформації.

Стаття 91. Засоби масової інформації мають право на одержання відомостей від державних органів, об'єднань громадян, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ й організацій, посадових осіб, а також вірогідних даних про їхню діяльність.

Забороняється використання засобів інформації для розголошення відомостей, що становлять державну чи іншу охоронювану законом таємницю, для закликів до повалення конституційного ладу чи захоплення влади, до порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі, зазіхання на права і свободи людини та суспільну мораль.

Примусове призупинення діяльності або ліквідація засобів масової інформації здійснюються в судовому порядку.

РОЗДІЛ IV.
ПРЯМЕ НАРОДОВЛАДДЯ

Стаття 92. Основою народовладдя в Україні є суверенна воля її народу.

Народне волевиявлення здійснюється через референдуми, вибори, народну законодавчу ініціативу, всенародні і місцеві обговорення найважливіших питань державного і громадського життя та інші форми безпосередньої демократії.

Стаття 93. Право голосу на референдумах і виборах мають громадяни України, що досягли 18 років на час їх проведення.

ня, які мають під... ...нний характер і обов'язкові до виконання на всій території України.

Стаття 134. Президент не може передавати свої повноваження іншим особам або органам.

Для здійснення своїх повноважень Президент утворює необхідні контрольні й консультативні органи у межах коштів, передбачених на їх утримання органів виконавчої влади у державному бюджеті.

Стаття 135. Президент має право призначити всеукраїнський референдум про недовір'я Верховній Раді України.

Якщо за наслідками референдуму народ України не проголосує за недовір'я Верховній Раді, Верховна Рада може прийняти рішення про відставку Президента України у двотижневий термін після офіційного оголошення наслідків референдуму.

Стаття 136. Президент України виконує свої обов'язки до вступу на посаду новообраного Президента.

Повноваження Президента припиняються достроково у випадках:

1) порушення ним вимог несумісності посади Президента з іншими видами діяльності, які встановлені частиною 6 статті 131 Конституції;

2) задоволення його прохання про відставку;

3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;

4) на підставі рішення, прийнятого всеукраїнським референдумом відповідно до статті 139 цієї Конституції;

5) усунення з посади в порядку імпічменту;

6) втрати громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;

7) прийняття Верховною Радою рішення відповідно до частини 2 статті 135 цієї Конституції.

Стаття 137. Відставка Президента приймається і набирає чинності за умови, коли заява про відставку буде ним особисто проголошена і розглянута на пленарному засіданні Верховної Ради і задоволена простою більшістю голосів від встановленого Конституцією складу Верховної Ради.

Стаття 138. Неможливість виконання Президентом повноважень за станом здоров'я має бути встановлена на засіданні Верховної Ради на підставі письмового подання Верховного Суду України, обгрунтованого медичним висновком та висновком спеціально створеної тимчасової парламентської комісії і підтверджена більшістю голосів від встановленого Конституцією складу Верховної Ради.

Стаття 139. Рішення про час проведення всеукраїнського референдуму про дострокове припинення повноважень Президента, якщо цього вимагають не менше 2 мільйонів виборців, приймає Верховна Рада простою більшістю голосів від встановленого Конституцією її складу.

Стаття 140. Рішення про проведення всеукраїнського референдуму про дострокове припинення повноважень Президента за ініціативою Верховної Ради приймається не менше ніж двома третинами голосів від встановленого Конституцією складу Верховної Ради.

Якщо за наслідками референдуму, проведеного за ініціативою Верховної Ради, народ України не проголосує за дострокове припинення повноважень Президента, Верховна Рада може бути розпущена Президентом у двотижневий термін після офіційного оголошення наслідків референдуму.

Стаття 141. Президент може бути усунутий з посади в порядку імпічменту у випадку злочинного порушення ним Конституції або законів під час виконання ним службових обов'язків.

Питання про усунення Президента України з посади в порядку імпічменту порушується за ініціативою не менше однієї третини депутатів України від встановленого Конституцією складу Верховної Ради України.

Рішення про усунення Президента України з посади в порядку імпічменту ухвалюється не менше ніж трьома четвертинами голосів депутатів України від встановленого Конституцією складу Верховної Ради.

Рішення Верховної Ради про усунення Президента з посади в порядку імпічменту може бути оскаржене Президентом до Конституційного Суду України.

Стаття 142. У разі смерті, дострокового припинення повноважень Президента або усунення його з посади відповідно до статей 136 і 141 Конституції, виконання обов'язків Президента на період до обрання і вступу на посаду нового Президента покладається на Прем'єр-Міністра України. Вибори нового Президента мають відбутися не пізніше 90 днів від дня відкриття вакансії. Новообраний Президент має повноваження на термін, визначений у статті 131 Конституції.

РОЗДІЛ VII.
КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Стаття 143. Кабінет Міністрів (Уряд) України є вищим органом державної виконавчої влади України.

Кабінет Міністрів України в своїй діяльності керується програмою Президента.

Кабінет Міністрів підзвітний і відповідальний перед Верховною Радою.

Стаття 144. До складу Кабінету Міністрів входять Прем'єр-Міністр, заступники Прем'єр-Міністра, міністри, а також керівники інших органів виконавчої влади.

Прем'єр-Міністр подає на розгляд Президента і Верховної Ради програму діяльності Кабінету Міністрів.

Верховна Рада більшістю голосів від встановленого Конституцією її складу може виражати недовір'я Прем'єр-Міністру, окремим членам Кабінету Міністрів або Кабінету Міністрів у цілому, що тягне за собою їх відставку.

Уряд, який йде у відставку, продовжує виконувати свої повноваження до сформування нового Кабінету Міністрів.

Стаття 145. Кабінет Міністрів в межах своїх повноважень

1) забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України;

2) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, соціального і культурного розвитку України та регіональну політику з цих питань;

3) забезпечує проведення фінансової, грошової, цінової, кредитної та податкової політики України, складання й виконання державного бюджету України, створення загальнодержавних та інших фондів розвитку, фондів ліквідації наслідків стихійного лиха та катастроф, проведення політики в галузі освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;

4) вживає необхідних заходів до забезпечення національної безпеки і обороноздатності України;

5) організує і забезпечує здійснення зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;

6) здійснює заходи щодо захисту державних інтересів України, забезпечення прав і свобод громадян, охорони власності і громадського порядку, боротьби зі злочинністю;

7) об'єднує і спрямовує роботу міністерств, Уряду Республіки Крим, обласних (земельних) виконавчих комітетів, інших підвідомчих йому органів державної виконавчої влади;

8) виконує інші повноваження, визначені у Конституційному законі про Кабінет Міністрів України.

Кабінет Міністрів видає постанови і розпорядження.

Акти Кабінету Міністрів є обов'язковими до виконання на всій території України.

Стаття 146. На посадових осіб Кабінету Міністрів та інших органів державної виконавчої влади поширюються вимоги несумісності, які встановлені статтею 153 цієї Конституції.

РОЗДІЛ VIII.
СУДОВА ВЛАДА

А. органи правосуддя

Стаття 147. Правосуддя здійснюється виключно судами у формах конституційного, цивільного, кримінального та адміністративного судочинства. Привласнення функцій правосуддя будь-ким іншим, а також делегування цих функцій не допускаються.

Верховної Ради проект Закону про державний бюджет на наступний рік.

Проект бюджету розглядається Державним контрольним комітетом і відповідними комітетами Верховної Ради.

Закон про державний бюджет, схвалений у порядку, передбаченому статтею 119 Конституції, набирає чинності з першого січня наступного року і не підлягає скріпленню Президентом.

Порядок складення і прийняття державного бюджету встановлюється законом.

Стаття 126. Президент подає до Верховної Ради постатейний звіт про виконання державного бюджету не пізніше 3 місяців після закінчення звітного бюджетного року.

Поданий звіт попередньо розглядається Державним контрольним комітетом і відповідними комітетами Верховної Ради. Звіт затверджується з урахуванням їхніх висновків і підлягає опублікуванню.

Стаття 127. Грошовий обіг і порядок розрахунків встановлюються Національним банком України, який має виключне право емісії грошей.

Національний банк України підзвітний Верховній Раді України.

Стаття 128. Фінансовий контроль за здійсненням державного бюджету покладається на Верховну Раду України, яка здійснює фінансовий контроль як безпосередньо, так і через Державний контрольний комітет.

Стаття 129. Державний контрольний комітет є органом парламентського контролю за фінансовою діяльністю держави, органів місцевого і самоврядування та використанням рухомого й нерухомого майна, що є суспільною власністю.

Державний контрольний комітет підпорядкований і підзвітний Верховній Раді України.

Стаття 130. Державний контрольний комітет складається з Державних контролерів, які призначаються Верховною Радою із числа фахівців у галузі фінансів і права строком на 4 роки. На Державних контролерів поширюються умови несумісності, передбачені статтею 153 цієї Конституції.

Очолює Державний контрольний комітет Голова державного контрольного комітету. Голова Державного контрольного комітету, його заступник та Державні контролери призначаються за поданням Голови Верховної Ради на її засіданні.

Державний контрольний комітет з питань своєї компетенції може проводити розслідування з тими ж повноваженнями, що й тимчасові слідчі комісії Верховної Ради.

Організація, компетенція і порядок діяльності Державного контрольного комітету визначаються конституційним законом.

РОЗДІЛ VI. ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Стаття 131. Президент України є главою держави і виступає від її імені.

Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Порядок проведення виборів Президента України визначається Законом «Про вибори Президента України».

Президентом може бути громадянин України, який має виборче право, не молодший тридцяти п'яти років, проживає в Україні не менше 10 років, володіє державною мовою і за станом здоров'я може виконувати обов'язки Президента.

Одна й та ж особа не може бути Президентом більше двох термінів підряд.

Президент не може бути депутатом Верховної Ради, мати інший представницький мандат, займати будь-яку посаду в державних органах і об'єднаних громадян чи займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю.

Стаття 132. Президент вступає на посаду з моменту прийняття присяги на засіданні Верховної Ради не пізніше як у п'ятнадцятиденний термін після офіційного оголошення результатів виборів.

Приведення Президента до присяги здійснює Голова Верховної Ради.

Президент приносить присягу такого змісту:

«Урочисто присягаю українському ... оду вірно служити Україні, суворо дотримуватися Конституції і законів України, поважати й охороняти права і свободи людини і громадянина, захищати незалежність України, сумлінно виконувати покладені на мене високі обов'язки».

На особу Президента поширюється парламентська недоторканність, встановлена статтею 103 Конституції.

Стаття 133. Президент

1) виступає гарантом державної єдності, незалежності, національної безпеки та територіальної цілісності України;

2) представляє Україну у міжнародних відносинах;

3) звертається з посланнями до народу і подає на розгляд Верховної Ради щорічні доповіді про внутрішнє і зовнішнє становище України;

4) накладає вето на схвалені Верховною Радою закони і повертає їх на повторний розгляд Верховної Ради;

5) подає на затвердження Верховній Раді кандидатуру Прем'єр-Міністра України; за поданням Прем'єр-Міністра формує склад Кабінету Міністрів України і представляє його на затвердження Верховній Раді; звільняє за поданням Прем'єр-Міністра з посад міністрів і керівників відомств та інших органів державної виконавчої влади;

6) призначає і звільняє, за попередньою згодою Верховної Ради, Глав дипломатичних представництв України в інших державах, Глав представництв України при міжнародних організаціях; призначає і звільняє інших посадових осіб, визначених Конституцією;

7) керує здійсненням зовнішньої політики; веде переговори і підписує міжнародні договори України, приймає вірчі і відкличні грамоти акредитованих при ньому дипломатичних представників іноземних держав;

8) є Верховним Головнокомандуючим Збройними Силами України; очолює Раду Національної безпеки України; призначає і звільняє вище командування Збройних Сил України;

9) присвоює вищі військові звання і дипломатичні ранги, інші спеціальні звання і класні чини;

10) у випадку загрози нападу на Україну, небезпеки державній незалежності України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію та запровадження воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, яке в дводенний термін затверджується Верховною Радою;

11) приймає рішення про оголошення стану війни та використання Збройних Сил України в разі збройного нападу на Україну з затвердженням цього рішення Верховною Радою в наступні 2 дні;

12) оголошує в разі необхідності окремі місцевості України зонами екологічного лиха з затвердженням цього рішення Верховною Радою в наступні 2 дні;

13) оголошує в разі необхідності в Україні або в окремих місцевостях надзвичайний стан з затвердженням цього рішення Верховною Радою в наступні 2 дні;

14) скасовує акти міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади і Уряду Республіки Крим у разі невідповідності їх Конституції і законам України та указам Президента;

15) вирішує питання про прийняття до громадянства України, надання притулку, депортації іноземних громадян й осіб без громадянства;

16) входить з поданням до Верховної Ради про дострокове припинення повноважень обласної (земельної) Ради і окремих органів місцевого самоврядування, згідно зі статтями 184 і 194 цієї Конституції, та про призначення до них нових виборів;

17) здійснює помилування осіб, засуджених судами України, крім випадків засудження осіб у зв'язку із застосуванням до них імпічменту;

18) нагороджує державними нагородами, присвоює почесні звання України;

19) здійснює інші повноваження, передбачені Конституцією та законами України.

Президент на основі і на виконання Конституції і законів України в межах своїх повноважень видає укази і розпорядження-

Прав... голосу не мають ...мадяни, визнані судом недієздатними.

Стаття 94. Референдум і вибори призначаються Верховною Радою України, Верховною Радою Республіки Крим, обласними (земельними) Радами і органами місцевого самоврядування за власною або народною ініціативою у відповідності з конституційними законами про референдум і вибори.

Всеукраїнський референдум призначається за вимогою не менше двох мільйонів громадян України, які мають право голосу, або не менше половини депутатів Верховної Ради України.

У випадку, передбаченому статтею 135 цієї Конституції, референдум призначається Президентом України.

Обласні (земельні) і місцеві референдуми призначаються за вимогою не менше однієї десятої частини громадян України, які постійно проживають на відповідній території і мають право голосу, або на вимогу не менше половини депутатів обласної (земельної) Ради або радників органу місцевого самоврядування.

Стаття 95. Виключно всеукраїнським референдумом вирішується питання про зміни території України та вступ її до міждержавних союзів.

Обласні (земельні) і місцеві референдуми є обов'язковими при вирішенні питань про зміни в адміністративно-територіальному поділі та перейменування адміністративних одиниць.

Стаття 96. Виборчий процес здійснюється на засадах:

1) гласності і відкритості;

2) вільного і рівноправного висунення претендентів та кандидатів громадянами, громадськими об'єднаннями та політичними партіями;

3) неупередженості до кандидатів з боку державних органів, установ і організацій, органів місцевого самоврядування;

4) забезпечення державою рівних можливостей всім кандидатам у проведенні виборчої компанії;

5) свободи агітації;

6) контролю за джерелами та встановленими законом обмеженнями фінансування та витратами на виборчу компанію.

Стаття 97. Народ здійснює законодавчу ініціативу шляхом внесення до Верховної Ради законопроекту.

Законопроект вноситься від імені не менше 300 тисяч громадян, які мають право голосу.

Законопроект про зміни та доповнення до Конституції вноситься від імені не менше 1 мільйона громадян, які мають право голосу.

РОЗДІЛ V. ВЕРХОВНА РАДА

Стаття 98. Єдиним органом законодавчої влади України є Верховна Рада України.

Стаття 99. Верховна Рада згідно з Конституцією України правомочна вирішувати будь-які питання державного і суспільного життя України, крім тих, що вирішуються виключно всеукраїнським референдумом або віднесені до відання Президента України, виконавчої та судової влади, областей (земель), Республіки Крим, а також органів місцевого самоврядування.

ГЛАВА 15. СКЛАД І ФОРМУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ

Стаття 100. Верховна Рада складається із 450 депутатів України, які обираються безпосередньо народом терміном на 4 роки.

Депутатом України може бути громадянин України, який має право голосу, не молодший двадцяти п'яти років на день виборів, постійно проживає в Україні.

Стаття 101. Депутати представляють український народ і є відповідальними перед виборцями.

Стаття 102. Закон гарантує умови для безперешкодного і ефективного здійснення депутатами України своїх повноважень.

Депутати України виконують свої функції на постійній основі. На період дії депутатського мандату вони звільняються з попереднього місця роботи.

Депутатам України забороняється займатися підприємницькою діяльністю, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової і викладацької.

Інші випадки несумісності мандата депутата України встановлюються конституційним законом про статус депутата України.

Стаття 103. Депутатам України гарантується парламентська недоторканність.

Депутати України юридично не відповідальні за голосування або висловлювання у Верховній Раді і її органах, за винятком звинувачення у наклепі та образах.

Повноваження депутатів України не можуть бути обмежені навіть в разі введення воєнного чи надзвичайного стану.

Депутати України не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності, арештовані або піддані заходам адміністративного стягнення, що накладаються в судовому порядку, без попередньої згоди на це Верховної Ради.

Подання про позбавлення депутата України парламентської недоторканності вносить до Верховної Ради Генеральний прокурор України.

Стаття 104. Повноваження депутата України припиняються одночасно з припиненням повноважень Верховної Ради.

Дострокове припинення повноважень депутата України за рішенням Верховної Ради може бути у випадках:

1) невиконання ним без поважних причин протягом двох місяців вимоги щодо несумісності депутатського мандату;

2) складення повноважень за його особистою заявою;

3) обвинувального вироку суду щодо нього, що набрав чинності;

4) визнання його судом недієздатним або безвісно відсутнім;

5) втрати ним громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України.

Повноваження депутата України достроково припиняються також відповідно до закону про відкликання депутата України виборцями.

ГЛАВА 16. ПОВНОВАЖЕННЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ

Стаття 105. Верховна Рада вносить зміни і доповнення до Конституції України, з наступним затвердженням всеукраїнським референдумом.

Верховна Рада ухвалює конституційні закони України, які передбачені статтями 17, 58, 94, 102, 130, 145, 153, 167, 177 цієї Конституції, а також інші закони України, вносить до них зміни і доповнення, здійснює їх офіційне тлумачення.

Стаття 106. Виключно Конституцією і законами України визначаються:

1) громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців і осіб без громадянства;

2) права та свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки людини і громадянина;

3) права національних меншин;

4) статус мов;

5) державний бюджет, основи фінансової, цінової, кредитної інвестиційної політики; засади побудови системи оподаткування; види податків, зборів та обов'язкових платежів; платники податків і об'єкти оподаткування; валюта, проби, вартість і типи національних монет, порядок і санкціонування емісії банкнот;

6) одиниці ваги, міри і часу;

7) правовий режим власності;

8) засади і гарантії підприємництва;

9) екологічна політика, екологічні стандарти;

10) основи використання природних ресурсів, освоєння космічного простору, організації та експлуатації енергосистем, повітряного, морського, річкового, залізничного, автомобільного, трубопровідного транспорту і зв'язку;

11) основи соціальної політики, соціального захисту громадян, шлюбу, сім'ї, охорони здоров'я, виховання, освіти і культури;

12) демографічна, міграційна (в тому числі імміграційна і еміграційна) політика;

13) основи формування і діяльності громадських об'єднань та засобів масової інформації;
14) організація і порядок проведення виборів і референдумів;
15) організація і діяльність Верховної Ради, правовий статус депутатів України;
16) основи організації і діяльності органів державної виконавчої влади, засади державної служби, здійснення державної статистики та інформатики;
17) судоустрій, судочинство, судова експертиза, прокуратура, слідство і нотаріат; органи і установи виконання покарань; основи організації і діяльності адвокатури;
18) засади територіального устрою України, основи регіональної політики;
19) основи організації місцевого самоврядування;
20) засади утворення і функціонування вільних економічних зон;
21) статус міст загальнодержавного значення;
22) засади та основні напрямки зовнішньої політики;
23) основи організації і оборони державної безпеки і забезпечення громадського порядку;
24) засади зовнішньоекономічної і митної політики;
25) правовий режим державних кордонів;
26) встановлення і порядок використання та захисту державного прапора, герба і гімну;
27) статус столиці;
28) правовий режим воєнного і надзвичайного стану;
29) встановлення державних нагород і звань;
30) визначення діянь, які є злочинами, адміністративними і дисциплінарними правопорушеннями, і встановлення відповідальності за них; амністія.

До виключних повноважень Верховної Ради належать ухвалення основ, кодексів та інших кодифікаційних актів з усіх галузей законодавства, внесення до них змін і доповнень.

Верховна Рада може ухвалювати закони і з інших питань своєї компетенції.

Стаття 107. До повноважень Верховної Ради належить:
1) оголошення рішень, прийнятих на всеукраїнських референдумах;
2) затвердження державного бюджету та звіту про його виконання;
3) здійснення парламентського контролю у формах і межах, встановлених цією Конституцією;
4) ратифікація, прийняття, затвердження міжнародних міждержавних договорів або приєднання України до них, а також денонсація чи призупинення таких договорів;
5) призначення виборів Президента України; проголошення акту його обрання і прийняття від нього конституційної присяги; прийняття відставки Президента України;
6) оголошення розпуску Верховної Ради за рішенням всеукраїнського референдуму та прийняття рішення про саморозпуск; призначення чергових і позачергових виборів Верховної Ради (крім випадку, передбаченого ч.6 ст.116 цієї Конституції);
7) ухвалення рішення про проведення всеукраїнського референдуму про дострокове припинення повноважень Президента України за вимогою не менше 2 мільйонів виборців або за ініціативою самої Верховної Ради;
8) затвердження персонального складу Кабінету Міністрів України;
9) заслуховування щорічних доповідей Президента про внутрішнє і зовнішнє становище України;
10) призначення Голови та 7 суддів Конституційного Суду України; прийняття від Голови та суддів Конституційного Суду України присяги; прийняття чи відхилення відставки Голови, та суддів Конституційного Суду, які призначаються Верховною Радою; призначення голови і членів Верховного Суду, Вищого господарського суду, Генерального прокурора України;
11) визначення структури, чисельності та порядку використання Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Прикордонних військ України;
12) оголошення стану війни за поданням Президента та схвалення рішення Президента про використання Збройних Сил України та інших військових формувань в разі збройного нападу;
13) затвердження указів Президента про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, загальну або часткову мобілізацію;
14) повторний розгляд закону, на який було накладене вето Президента;
15) заслуховування звітів і пропозицій утворених Верховною Радою тимчасових слідчих комісій, обговорення та прийняття рішень з них;
16) усунення з посади Президента в порядку імпічменту;
17) прийняття постанов, ухвалення заяв, декларацій і звернень;
18) заслуховування відповідей по запитах депутатів України та ухвалення по них рішень;
19) контроль у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні; призначення і звільнення, а також прийняття відставки Уповноваженого Верховної Ради України у правах людини; заслуховування його доповідей про стан захисту прав і свобод людини в Україні;
20) призначення і звільнення, а також прийняття відставки Голови Державного контрольного комітету;
21) надання попередньої згоди на призначення Президентом України глав дипломатичних представників України в інших державах та глав представництв України при міжнародних організаціях;
22) прийняття остаточних рішень з питань зміни правового статусу областей (земель) і Республіки Крим та їхніх територій (укрупнення, ліквідація тощо); надання згоди на зміну меж між областями (землями), областями (землями) і Республікою Крим;
23) дострокове припинення повноважень окремих обласних (земельних) Рад та органів місцевого самоврядування за поданням Президента України у разі порушення ними Конституції та законів України, Указів Президента, постанов Кабінету Міністрів; призначення до них нових виборів.

Верховна Рада може проводити розслідування і слухання з будь-яких питань, що стосуються інтересів держави і суспільства.

Стаття 108. Верховна Рада працює сесійно.

Сесії Верховної Ради проводяться у формі пленарних засідань Верховної Ради, і засідань її комітетів та комісій.

Стаття 109. Верховна Рада збирається на першу сесію не пізніше тридцятого дня після виборів.

Верховна Рада є правомочною за умови обрання не менше чотирьох п'ятих депутатів України від визначеного Конституцією їхнього складу.

На чергові сесії Верховна Рада збирається першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року.

Позачергові сесії і засідання Верховної Ради із зазначенням порядку денного скликаються Головою Верховної Ради з його ініціативи або за вимогою не менше третини визначеного Конституцією складу Верховної Ради чи за пропозицією Президента. Такі сесії чи засідання закриваються відразу після вичерпання порядку денного.

У разі введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Верховна Рада збирається у дводенний строк без скликання.

Стаття 110. Засідання Верховної Ради веде її Голова, а у випадках, передбачених Регламентом, інша визначена в ньому особа.

Перше засідання Верховної Ради відкриває Голова Верховної Ради попереднього скликання. До обрання Голови Верховної Ради нового скликання її засідання веде обрана Верховною Радою Президія засідання.

Стаття 111. На першому засіданні Верховна Рада із свого складу обирає Мандатну і Лічильну комісії та затверджує їх голів.

За поданням Мандатної комісії Верховна Рада приймає рішення про визнання повноважень депутатів України, а в разі порушення Закону про вибори — про визнання повноважень окремих депутатів недійсними.

Стаття 112. Засідання Верховної Ради проводяться гласно і відкрито. Для проведення закритого засідання вимагається рішення не менше двох третин від визначеного Конституцією складу Верховної Ради.

Голосування на засіданнях Верховної Ради є персональним і здійснюється відкрито, якщо інше не визначене Конституцією і Регламентом Верховної Ради України.

Стаття 113. Верховна Рада обирає із свого складу Голову Верховної Ради України та його заступників.

Голова Верховної Ради:
1) здійснює загальне керівництво підготовкою питань, які підлягають розгляду на засіданнях Верховної Ради, підписує акти, ухвалені Верховною Радою;
2) представляє Верховну Раду у зносинах з органами та організаціями усередині держави та за кордоном;
3) формує секретаріат Верховної Ради й організує його роботу; призначає його керівника, керівників підрозділів Секретаріату та їх заступників;
4) розпоряджається бюджетними асигнуваннями, які виділяються на утримання Верховної Ради і її функціонування;
5) здійснює інші функції, передбачені цією Конституцією.

Заступники Голови Верховної Ради виконують функції, які визначаються Головою Верховної Ради.

Стаття 114. Верховна Рада затверджує перелік комітетів Верховної Ради та їх склад, обирає голів цих комітетів.

Комітети здійснюють законопроектні роботи, готують і попередньо розглядають питання, які віднесені до повноважень Верховної Ради, контролюють виконання законів та інших актів Верховної Ради і її органів.

Комітети з питань, які віднесені до їхніх повноважень, ухвалюють рішення. Рішення комітетів підлягають негайному розгляду відповідними органами, організаціями і посадовими особами з повідомленням про результати розгляду.

Верховна Рада може утворити, коли визнає за необхідне, тимчасові спеціальні комісії для підготовки і попереднього розгляду питань своєї компетенції.

Стаття 115. Верховна Рада може обирати із свого складу тимчасові слідчі комісії для проведення розслідування з будь-яких конкретно визначених ними питань, що становлять суспільний інтерес, якщо за їх утворення проголосувало не менше третини від визначеного Конституцією складу Верховної Ради.

Рішення Верховної Ради про утворення тимчасової слідчої комісії і визначення її завдання вважається прийнятим, якщо за це проголосувало не менше третини від визначеного Конституцією складу Верховної Ради.

Висновки і пропозиції тимчасових слідчих комісій не є вирішальними для суду.

Стаття 116. Повноваження Верховної Ради припиняються в день відкриття першої сесії Верховної Ради нового скликання.

Повноваження Верховної Ради можуть бути припинені достроково:
1) в порядку саморозпуску;
2) за рішенням всеукраїнського референдуму про недовір'я Верховній Раді;
3) в результаті її розпуску Президентом у випадку, передбаченому статтею 135 цієї Конституції.

Саморозпуск Верховної Ради проводиться за рішенням Верховної Ради, якщо за таке рішення подано не менше двох третин голосів від встановленого Конституцією складу Верховної Ради.

Всеукраїнський референдум про довіру Верховній Раді проводиться відповідно до статті 94 цієї Конституції.

Якщо за рішенням всеукраїнського референдуму буде висловлене недовір'я Верховній Раді, вона оголошує свій розпуск і призначає день виборів нової Верховної Ради. Новообрана Верховна Рада має повноваження на повний термін, визначений в статті 100 Конституції.

У випадку розпуску Верховної Ради Президентом день виборів нової Верховної Ради призначається Президентом не пізніше двох місяців після розпуску Верховної Ради.

ГЛАВА 17. ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС

Стаття 117. Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді належить народу, депутатам, комітетам Верховної Ради, Президенту України, Кабінету Міністрів України і Верховній Раді Республіки Крим.

Законопроект, внесений до Верховної Ради України в порядку народної ініціативи, розглядається у пріоритетному порядку.

Стаття 118. Законопроекти подаються до Секретаріату Верховної Ради, поширюються серед депутатів України, попередньо обговорюються у відповідних комітетах чи тимчасових спеціальних комісіях, після чого передаються на розгляд Верховної Ради згідно з Регламентом Верховної Ради України.

Розгляд і прийняття законопроекту Верховною Радою передбачає:
— схвалення основних положень проекту в принципі;
— схвалення його постатейно і в цілому.

Стаття 119. Верховна Рада ухвалює закони, постанови та інші акти на засіданнях простою більшістю голосів від визначеного Конституцією їхнього складу, за винятком випадків, передбачених статтями 115, 116, 121, 140, 141, 209 цієї Конституції.

Стаття 120. До законопроекту, який потребує фінансових витрат, додаються необхідні розрахунки Державного контрольного комітету й обгрунтування відповідного комітету про шляхи їхнього покриття.

В ухваленому законі, який потребує нових або додаткових витрат, мають бути визначені шляхи їхнього покриття.

Стаття 121. Закон підписує Голова Верховної Ради і відразу передає його Президенту.

Президент приймає закон до виконання, скріплює своїм підписом та офіційно публікує протягом 15 днів з дня отримання закону. До виповнення цього терміну Президент може скористатися своїм правом відкладального вето і повернути закон зі своїми зауваженнями до Верховної Ради для повторного розгляду. Якщо під час повторного розгляду закон буде прийнятий двома третинами голосів від встановленого Конституцією складу Верховної Ради, Президент зобов'язаний його підписати і опублікувати протягом 10 днів.

У разі, коли Президент протягом встановленого терміну не повернув закон на повторний розгляд, закон вважається скріпленим Президентом.

Якщо Президент подає не скріплений ним закон з мотивів його неконституційності до Конституційного суду, то визначений для скріплення закону термін відповідно продовжується.

У випадку, коли Президент застосовує право вето після закінчення сесії Верховної Ради, має бути негайно скликана позачергова сесія для повторного розгляду закону.

Закон набуває чинності після 10 днів з моменту його опублікування, якщо інше не передбачене самим законом, але не раніше дня його опублікування.

Стаття 122. Ратифікація, прийняття, затвердження, денонсація чи призупинення міжнародних договорів, а також приєднання до них здійснюються шляхом прийняття відповідної постанови, якщо інше не передбачене в самому договорі.

ГЛАВА 18. БЮДЖЕТ. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 123. Бюджетну систему України складають загальнодержавний бюджет, бюджети областей (земель) і Республіки Крим, а також місцеві бюджети.

Стаття 124. Державний бюджет України становлять доходи і видатки держави, які мають бути реальними, конкретно визначеними і збалансованими.

Видатки держави, їх розмір і цільове спрямування визначаються виключно Законом про державний бюджет України.

Закон встановлює граничний розмір бюджетного дефіциту. Покриття бюджетного дефіциту за рахунок емісії можливе лише як виняток і тільки за дозволом Верховної Ради.

Верховна Рада може здійснити нове обчислення державних доходів, а також змінити попередні і виділити нові асигнування на поточний бюджетний рік у додатковому бюджеті.

У разі прийняття Верховною Радою державного бюджету з перевищенням видатків над доходами в Законі про державний бюджет передбачаються джерела і засоби покриття дефіциту. Закон про державний бюджет не може встановлювати нові податки, штрафи та інші платежі, не передбачені спеціальним законом.

Загальні принципи формування і виконання бюджетів областей (земель) і Республіки Крим, а також місцевих бюджетів визначаються Законом про бюджетну систему України.

Стаття 125. Державний бюджет України приймається щорічно на період з 1 січня по 31 грудня, а за особливих обставин — на інший період.

Президент не пізніше перших 15 днів осінньої сесії подає до